280295
ЎзССР Давлат китоб палатаси
Инв.
Гос. книжная палата УзССР

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

22 февраль, чоршанба, 1995 йил
Сотувда эркин нархда. № 38 (1040)

• Олий Мажлис биринчи сессияси олдидан

ЯНГИ ПАРЛАМЕНТ ИШЧИ ГУРУҲИНИНГ ЙИҒИЛИШИ

Аввал хабар берилганидек, Олий Мажлиснинг биринчи сессиясини тайёрлаш ва уни ўтказиш учун жойлардаги депутатлар гуруҳлари кўрсатган вакиллардан иборат Ишчи гуруҳи ташкил этилган эди. 21 февраль куни Ишчи гуруҳининг якунловчи йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишни гуруҳ раҳбари Олий Мажлис депутати О. Олимжонов бошқарди.

Тайёргарлик даври мобайнида тўрт кичик гуруҳга бўлиниб иш олиб борган Ишчи гуруҳи аъзолари янги парламентнинг биринчи мажлисида кўриб чиқилиши кутилаётган масалалар тизимини ишлаб чиқдилар, депутатларга тарқатиладиган барча ҳужжатларнинг тайёрланиши ва нашр этилишини таъминладилар, қабул қилинажак қонун ҳужжатлари эса Конституцияга ва амалдаги қонунларга мос бўлишига эришдилар.

Кичик гуруҳларнинг раҳбарлари ана шу вазифаларни амалга ошириш учун қилинган ишлар хусусида қисқа ахборот бердилар. Жумладан, биринчи гуруҳ раҳбари Олий Мажлис депутати А. Носиров Мандат комиссиясининг мажлисини, Вакиллар йиғилишини ўтказишга доир материалларни, сессия Котибияти таркиби хусусида тушган таклифларни умумлаштиришни ташкил этиш, сессияга таклиф қилинувчиларнинг таркибини аниқлаш ва уларни мажлислар залида жойлаштириш борасида амалга оширилган ишлар ҳақида, иккинчи гуруҳ раҳбари Олий Мажлис депутати Т. Жўраев сессия кун тартибининг, Олий Мажлис муҳокамасига киритиладиган ҳужжатларнинг лойиҳаларини тайёрлаш, депутатлар ва таклиф қилинганларга сессия материаллари барвақт етказилишини ташкил этиш, депутатлар томонидан билдирилган мулоҳазаларни умумлаштириш борасида амалга оширилган ишлар хусусида, учинчи гуруҳ раҳбари Олий Мажлис депутати Д. Ғуломова сессия материалларини нашр қилишни ташкил этиш, мажлислар залида синхрон таржиманинг ташкил этилишини таъминлаш, республика оммавий ахборот воситалари учун ахборотлар ҳозирлаш, депутатларнинг нутқлари ва сессия ҳужжатлари ўз вақтида эълон қилинишини ташкил этиш, телевидение ва радио орқали Олий Мажлис ишининг ёритилишини тартибга солиш, оммавий ахборот воситалари вакилларини аккредитация қилиш борасида амалга оширилган ишлар тўғрисида, тўртинчи гуруҳ раҳбари Олий Мажлис депутати А. Мирқосимов сессия ишида қатнашиш учун келган депутатларни меҳмонхоналарга жойлаштириш, у ерда яшашлари ва овқатланишлари учун шарт-шароит яратиб бериш транспорт, тиббий, маиший ва бошқа хил хизматларни ташкил этиш борасида қилинган ишлар ҳақида ахборот бердилар.

Сўзга чиққан барча депутатлар биринчи чақириқ Олий Мажлис биринчи сессияси уюшқоқлик билан ўтказилишига эришиш муҳим эканлигини ва барча қилинган ишлар, ҳаракатлар шунга қаратилганлигини бир овоздан таъкидладилар. Шу сабабли жойлардаги депутатлар йиғилишларида кўтарилган масалалар ўз вақтида бамаслаҳат ҳал этилди, сессияда қараб чиқиш учун киритиладиган ҳужжатларнинг барчаси синчиклаб ўрганилди ва депутатлар таклиф этган ҳолатга келтирилди.

Гуруҳ раҳбари О. Олимжонов йиғилишга якун ясар экан, бу шарафли ва масъулиятли вазифаларни бажаришга жалб этилган барча депутатлар топширилган ишга виждонан муносабатда бўлганликларини ва бунинг амалий натижалари сессия мажлислари уюшқоқлик билан ва мазмунли ўтишини таъминлашига ишонч билдирди.

Йиғилишда Олий Кенгаш Раиси вазифасини бажарувчи Э. Халилов сўзга чиқиб, муҳокама давомида кўтарилган айрим масалалар ҳақида қўшимча тушунтиришлар берди, Олий Мажлиснинг барча органлари кўппартиялилик принципига амал қилган ҳолда тузилажаги тўғрисида алоҳида тўхталиб ўтди. Ишчи гуруҳи аъзоларига олиб борган катта ишлари учун миннатдорчилик билдириб, уларнинг парламентдаги ишларида муваффақиятлар тилади.

Йиғилиш ишида Олий Кенгаш Раисининг ўринбосари Б. Бугров иштирок этди.

Самарқанд вилоятининг газлаштириш бошқармаси аҳолини «зангори олов» билан таъминлаш борасида юксак кўрсаткичларга эришмоқда. Бошқарма 1993 йилни икки мингта хонадонни газлаштирган бўлса, ўтган йили 25 мингдан зиёд уй-жойларни табиий газ билан таъминлашга эришди. Биргина Нуробод газ узатиш марказидан жойларга 774 км газ трубасини ётқизишга тўғри келди.

СУРАТДА: газэлектрпайвандчи Иброҳим АБДУРАҲИМОВ иш устида.

Т. НОРҚУЛОВ олган сурат.

• Хабарлар оқимидан

ЎЗИ ҚАЙТА ИШЛАБ, ЎЗИ ТЎҚИЙДИ

Мингбулоқ туманидаги 146-хўжаликлараро механизациялашган кўчма колонна бинокорлари «Меҳнатобод» қишлоқ фуқаролари йиғини қошида бир йилда 13 минг тонна пахтани қайта ишлаш қувватига эга бўлган йирик саноат корхонаси барпо этишмоқда.

Эндиликда қурилиш-монтаж юмушлари амалга оширилаётган мазкур корхонанинг тезроқ ишга тушишини таъминлаш мақсадида барча имкониятлар ишга солинаётир.

Корхона тўла қувватда ишга тушгач, унинг тармоқлари кенгайтирилиб, турли мато ва кийим-кечаклар ҳам тикиш йўлга қўйилади.

«ОЙБЕК» ҚАНД ТАЙЁРЛАМОҚЧИ

Уйчи туманида эса 20 тонна сутни қайта ишлайдиган Ойбек номли фирма иш бошлади.

Дастгоҳлари Андижон вилоятининг Шаҳрихон ҳамда қўшни Қирғизистон Республикасидан келтирилган мазкур корхонада бор-йўғи ўн киши меҳнат қилса-да, унинг маҳсулотлари кунсайин кўпайиб бормоқда.

Келгусида корхона ишлаб чиқариш ҳажми кенгайтирилиб, кунига 500 кг. қанд тайёрлаб берадиган қўшимча цехни барпо этиш ҳам кўзда тутилган.

Шундай қилиб, Уйчида 56 та фермер-деҳқон хўжалиги, 280 дан ортиқ хусусий кичик корхоналар, ширкат ва фермерлар фаолият кўрсата бошлаганини қайд этиш мумкин.

Ўз мухбиримиз.

БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ БИРИНЧИ СЕССИЯСИНИНГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг биринчи сессияси эртага, 23 февраль куни соат 10 да Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг мажлислар залида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлари бугун, 22 февраль куни эрта билан соат 9 дан 18 га қадар ва эртага 23 февраль куни эрта билан соат 8 дан Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси мажлислар залининг фойесида рўйхатга олинади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ДЕПУТАТЛАР ГУРУҲЛАРИ ВАКИЛЛАРИ ЙИҒИЛИШИНИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси депутатлар гуруҳлари вакилларининг йиғилиши бугун 22 февраль куни соат 17 да Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг кичик мажлислар залида бўлади.

• Ғалабанинг 50 йиллигига

ФАХРИЙЛАР БИЛАН МУЛОҚОТ

Республика Прокуратураси 1941—1945 йиллардаги урушда қозонилган ғалабанинг 50 йиллигига бағишланган қатор тадбирлар ўтказмоқда.

Республика Қуролли Кучлари матбуот маркази билан ҳамкорликда уюштирилган «Ватанга садоқат» мавзусидаги учрашув шулар жумласидандир.

Учрашувда республика Прокуратурасида кўп йиллар самарали хизмат қилган ва бугунги кунда ҳам фаолиятини давом эттираётган уруш ва меҳнат фахрийлари В. Қосимов, Р. Муҳамедов, Б. Усмонов, В. Карташов ҳамда А. Красиковлар йиғилганларга ўзларининг ҳаёт йўллари тўғрисида гапириб бердилар.

(ЎзА).

«ОҒА»ДАН УМИДВОР БЎЛМАЙ, ЎЗ МАОШИГА ЯШАШМОҚДА

ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ИҚТИСОДИЙ ДАСТУРИ САМАРА БЕРМОҚДА

Москвада долларнинг қиймати ошиб бормоқда, Ўзбекистонда эса камайяпти, ҳатто сезиларли даражада камайяпти — бунинг сабаби нимада? — деб сўрашди мендан Тошкентда навбатдаги қўшма корхонани барпо этаётган таниш италиялик мутахассислар. Бозор эшикни тақиллатаётган бўлса керак, деб жавоб қилдим уларга. Чунки, макроиқтисодиётнинг катта билимдони эмасман.

Бироқ, иқтисодиётдаги яхшилик сари ўзгаришлар оддий кишиларга ҳам сезилмоқда.

Пештахталар озиқ-овқатлар ҳамда кечагина тақчил бўлиб турган моллар ва маҳсулотлар билан тўла. Россияда бу босқич олдинроқ ўтди, бироқ, Россия магазинлари ва дўконларини ғарбда тайёрланган сифатсиз колбаса ва ананаслар билан тўлдириб юборган «фалаж қилиб даволаш»дан фарқли равишда, бу ердаги ҳамма нарса Ўзбекистоннинг ўзида тайёрланган.

Бунга эришиш осон бўлмади. Рубл зонасидан улоқтириб ташланган СССРнинг собиқ республикалари Россиянинг бу қаттиқ тепкисидан хушини йўқотиб, бирданига ўзига келган йўқ. Баъзи республикалар ҳозир ҳам оғир аҳволда. Ўзбекистон пул билан боғлиқ тартибсизликдан чиқиб, ўзини ўнглаб олибгина қолмай, қисқа вақт ичида ўзининг пухта кредит-пул тизимини барпо этди, миллий валюта — сўмни тўловнинг матлуб воситасига айлантирди.

Ўзбекистон СССРнинг айрим бошқа собиқ республикаларидан фарқли ўлароқ энг муҳим нарсани — иқтисодиётни бошқаришни қўлдан чиқармади, иқтисодиётнинг бошқарилиши эса, барқарор сиёсий вазиятга, умумхалқ тотувлигига боғлиқ. Шу сабабли ер куррасидаги қуруқликнинг олтидан бир қисмида ягона иқтисодий маконнинг барбод бўлишидан ва ислоҳотлар қийинчиликларидан кўрилган зарар бу ерда Ҳамдўстликдаги қардошларга нисбатан бир мунча камроқ бўлди. Ўтган йили ички ялпи маҳсулот ҳажми аввалги йилга нисбатан атиги 3,5 фоиз камайди, (қиёслаш учун айтиб ўтамиз: Россияда 16 фоиз, Қозоғистонда 25,4 фоиз камайди), саноат ишлаб чиқаришининг қисқариши барча республикалар учун қулай бўлган 1991 йилга нисбатан атиги 2 фоизни ташкил этди (Россияда 44 фоиз ва Қозоғистонда 48 фоиз камайди). Бошқа соҳаларни ҳам ана шундай қиёсласа бўлади.

Халқаро валюта жамғармаси ҳамма нарсани тарозига солиб, ўлчаб кўриб, Ўзбекистонга деярли 74 миллион АҚШ доллари ҳажмида дастлабки, имтиёзли кредит берди. Демак, ҳукумат амалга ошираётган ислоҳотларнинг муваффақиятини тан олди. Дарвоқе, Халқаро валюта жамғармасининг ижроия директори Даниэл Кайзер Ўзбекистондаги иқтисодий вазиятни собиқ СССРнинг бошқа республикаларидагига нисбатан анча яхши деб ҳисоблаётганини, муваффақият имкониятларини эса анча юқори деб билаётганини яширмайди. У бу фикрини Халқаро валюта жамғармасининг кредитлари билангина эмас (бу кредитлар ҳажми икки баравар ортиши керак), Ўзбекистонни сармоялар билан ҳамда ўзга йўллар билан қўллаб-қувватлаш учун сармоядор мамлакатларни жалб этишга доир саъй-ҳаракатлари билан ҳам тасдиқламоқда.

Ислоҳот соҳасидаги баъзи чора-тадбирлар самарадорлиги ва қисқа муддатда амалга оширилиши жиҳатидан ҳайратланарлидир. Масалан, бир-икки йил ичида Россиядан нефть сотиб олиш 4,5 миллион тоннадан 750 минг тоннага туширилди — олти баравар камайди. Ўзбекистоннинг ўзида газ қазиб чиқаришни юксалтириш бир йил ичида илгари четдан газ келтириш учун сарфланган 320 миллион долларни тежаб қолишга имкон берди. Бир йилда четдан дон келтириш икки баравар камайтирилди, ҳукумат келгуси йилдан бошлаб, ёқилғи, энергетика, дон соҳасида мустақил бўлганини эълон қилишни режалаштирмоқда. МДҲ ҳудудларида ялпи иқтисодий таназзул давом этаётган бир пайтда ана шундай натижаларга эришилди.

Собиқ СССРнинг янги чиққан ислоҳотчилари иқтисодиётнинг режали асосларини бузиб ташлашга шошилишмадимикин? Ўзбекистонда ислоҳотлар аста-секин, лекин аниқ режага мувофиқ амалга оширилмоқда. Президент Ислом Каримов бу режани ишлаб чиққан киши ва уни амалга ошириш илҳомчисидир. Унинг ўзи ҳукуматнинг барқарор ва натижалари олдиндан маълум бўлган сиёсатини белгилаб бермоқда. Ғарбдаги ва Осиёдаги бозорнинг «Мерседес-бенц», «Тиссен», «Мицубиси», «Дэу» каби устунларидан тортиб Швейцариядаги банкирларгача — хуллас, аксарият хорижий сармоядорлар шу жозибали аланга атрофига учиб келмоқда. Мамлакат саноатининг улкан корхоналари — «Зил», «Камаз», Ригадаги «Дзинтарс» ва бошқалар ҳам Ўзбекистонни четлаб ўтаётгани йўқ.

Бу рўйхат жуда катта, лекин уни умумий қизиқишни изоҳлаб берадиган сўзлар: «Мижознинг ишончлилиги ва ўз сўзининг устидан чиқиши»дан бошлаш керак. Биз совет тарих дарсликларини ўқиб, Осиёнинг даҳшатли фотиҳи Темурланг деб билган, ҳозир эса Ўзбекистонда миллатни бирлаштирган буюк зот деб ҳурмат қилинадиган Амир Темурнинг қийин сафарларидан бирида хазинаси бўшаб қолади. Ўшанда саркарда овқатдан қолган суякларга ўзининг муҳрини босишни буюради. Муҳр босилган суяклар пул ҳисобланиб, хазина тўлгач, олтинга алмаштирилади, деб ваъда қилади. Амир Темур ўз сўзининг устидан чиқади.

Орадан асрлар ўтди, лекин Ўзбекистоннинг ҳозирги ишбилармонлиги тарихи ўша даврларга бориб тақалади. Агар халқ яхши яшаяпти десам, ёлғон гапирган бўламан. Халқнинг турмуши қийин, лекин олдинда нурафшон истиқбол кўриниб қолди. Илгари халққа ана шундан кафолат берилган эди. Эндиликда ваъда бажарилмоқда.

Рустем ТЭЛЛЬ,
(Ўз мухбиримиз).
Тошкент.
(«Рабочая трибуна» газетасининг 1995 йил 18 февраль сонидан).

* ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР *

ЎЗБЕКИСТОН: ИСТИҚЛОЛ ОДИМЛАРИ

"Халқ сўзи" ва УзА мухбирлари хабар қиладилар

ҲИСОБ РАҚАМИДА ВАЛЮТА

Хўжаобод мева қуритиш ҳиссадорлик жамиятининг миллий банкдаги ҳисоб рақамига хориждан эркин муомаладаги валюта келиб тушди. Хўжаободлик мева ва сабзавот қуритувчиларнинг Германияга сотган карам ва пиёзи мўмай даромад келтирди.

Оренбург шаҳридаги «Геркон» фирмаси билан ҳамкорлик ўрнатилгач, инфрақизил нурлар ёрдамида мева-сабзавот қуритадиган иккита цех барпо этилди. Бу маҳсулот сифатини яхшилаш ва хорижга ҳам жўнатиш имконини берди.

Бу ерда АҚШнинг «ФМС» фирмаси ишлаб чиқарган янги замонавий қадоқлаш тузилмасини ўрнатиш, корхонада ишлаб чиқарилаётган 15 хилдан ортиқ маҳсулотнинг харидоргирлигини янада ошириш чорва-тадбирлари кўрилмоқда.

ҲИНД ҚЎШИҚЛАРИ ЯНГРАДИ

Тошкентдаги республика ўқитувчилар уйида «Ҳиндистон менинг қалбимда» деб номланган кеча ўтказилди.

Ҳиндистон маданият маркази уюштирган бу тадбирда пойтахт бадиий ҳаваскорлик жамоалари иштирокида ҳинд куй ва қўшиқлари, жозибали рақслар ижро этилди.

Кечада Ҳиндистон Республикасининг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси Далип Мехта иштирок этди.

5 МИНГ ТУП АТИРГУЛ

ФАРҒОНА шаҳрида Наврўзи олам арафасида яхши ташаббус бошланди. кўчалар, хиёбонлар, уй ва ҳовлилар, саноат корхоналари ва ташкилотлар ҳудудлари баҳор байрамига саришта этилади.

Мазкур тозалик ва ободончилик мавсумида шаҳар бўйлаб 5 минг туп атиргул, 3 минг туп арча ва бошқа мевали, манзарали дарахт кўчатлари ўтқазилади.

МЕРСЕДЕСЧИЛАРГА ТУРАР-ЖОЙ

«Мерседес-бенц» Ўзбекистон-Германия қўшма корхонаси ишчи-хизматчиларидан бир гуруҳи янги уйли бўлди.

32 хонадон калити эгаларига топширилди. Бу ерда яқин фурсат ичида яна бир турар-жой биноси қуриб битказилади.

ЭНДИ ҚАРШИ ҲАМ ХОРИЖ БИЛАН БЕМАЛОЛ ГАПЛАШАДИ

Қарши шаҳрида янги автоматлаштирилган телефон станцияси ишга туширилди. Натижада қаршиликлар олдиндан буюртма бермасдан дунёнинг хоҳлаган нуқтасига телефон қилиш имкониятига эга бўлдилар. Бу АТСнинг кўплаб жиҳозлари Германияда тайёрланган бўлиб ҳозирча, 24 минг абонентга хизмат қилмоқда.

СУРАТДА: шаҳар ва шаҳарлараро телефон тармоқлари бошлиғи Ҳуррам Темиров ва оператор Юля Сидоренколар марказий бошқарув қурилмасида иш жараёнини кузатаяптилар.

КУН ТАРТИБИДА БАЙНАЛМИЛАЛ ТАРБИЯ

СИРДАРЁ вилоят ҳокимлигида миллатлараро муносабатларни мувофиқлаштирувчи ишчи-кенгаш йиғилиши бўлди.

Унда шаҳар ва туман ҳокимларининг ўринбосарлари, бошқарма, корхона ва ташкилотлар раҳбарлари, оммавий ахборот воситаларининг масъул ходимлари иштирок этди.

Йиғилишда миллатлараро муносабатлар ва байналмилал тарбияни такомиллаштириш борасида вилоятда амалга оширилаётган ишлар муҳокама қилинди.

ЯНГИЛИКЛАР * ФАКТЛАР * ВОҚЕАЛАР

• *Таҳлил, мулоҳаза, муаммо*

«ЎЗИНИНГ келажагини ўйлайдиган ҳар бир давлат, аввало, қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга кўмак бериши зарур, — деди республикамиз Президенти Ислом Каримов Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг XVI сессиясида сўзлаган нутқида. — Унга ҳар томонлама: иқтисодий, моддий ва илмий-техник жиҳатдан ёрдам қилинмоғи шарт. Қишлоқ иқтисодимиз ва халқимиз фаровонлигининг пойдеворидир». Шундай экан, ҳозирги ислоҳотлар шароитида агросаноатни бошқаришни ҳар томонлама такомиллаштиришга кўмак берувчи мутахассис олимларимизнинг бу борадаги таклифлари, фикр ва мулоҳазаларини тинглаш, улардан амалда фойдаланиш истиқлолга фидойилик билан хизмат қилиш демакдир.

«БИЗНИКИ» ЎРНИГА «МЕНИКИ» ШАКЛИДАГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТИКЛАШ ПАЙТИ КЕЛДИ

Бу осон ва тез кечадиган жараён эмас, албатта

«БОЛА йиқилиб-йиқилиб юришни ўрганади» деган ибора бор. Бозор иқтисодиёти шароитида аста одимлаётган мамлакатимизда ҳозирги иқтисодий барқарорликни ана шунга қиёслаш мумкин. Бозор иқтисодиёти ва унинг барча инжиқликлари — бизнинг иқтисодиётимиз, турмуш тарзимиз, географик жойлашишимиз ва жамиятимиз аъзолари онгида қарийиб 70 йил давомида шаклланган ишлаб чиқариш муносабатларини ҳисобга олиб, тараққий этган ва ривожланаётган давлатларнинг тажрибалари, мутахассис олимларимиз мулоҳаза ва таклифлари асосида ҳозирги давр ва шароитга монанд ўз мукаммал дастуримизни яратишимиз лозимдир. Республикамиз аҳолисининг 60 фоиздан кўпроғи қишлоқда яшаши ва деҳқончилик билан бандлиги, энг аввало, бу соҳада чуқур илмий ва амалий тажрибага асосланиш зарурлигини кўрсатади. Агар жумҳуриятимиз бюджетининг салмоқли қисмини қишлоқ хўжалиги ва унинг хом ашёни қайта ишлаш корхоналари ташкил қилишини эътиборга олсак, иқтисодиётнинг янги тизими шароитида ҳам бу соҳа давлатимиз мустақиллигини мустаҳкамлашда таянч нуқта бўлмоғи аниқ.

Демократияга асосланган, бир-бирига иқтисодий боғлиқ илмий-тадқиқот институтлари, корхоналар, ташкилотлар, шахсий хўжаликлар, фермерлар, ҳиссадорлар ва бошқа ишлаб чиқариш бўғинлари жамоаларининг ўзаро муносабатларини ва вазифаларини аниқлаб, иқтисодий ва юридик ҳимоялаш тизимини яратиб бермас эканмиз, бу соҳада катта муваффақиятга эришиш мушкулдир. Қарийб 70 йилдан ортиқроқ давр мобайнида мажбурий равишда деҳқон ва зиёлилар онгига сингдирилган жамоа мулкчилик муносабатлари компьютер хотирасига жойланган матн эмаски, мурувватни бураб, ўчириб юбориб, янги ишлаб чиқариш муносабатларини ёзиб қўйсак. Шу боис деҳқончиликни ривожлантириш ва деҳқонлар турмуш даражасини кўтариш учун улар онгидаги мулкчиликнинг «бизники» ўрнига «меники» шаклидаги ишлаб чиқариш муносабатларини тиклаш лозимдир. Бу осон ва тез кечадиган жараён эмас, албатта.

Агар одам бажармоқчи ёки бажараётган иши натижасидан жамиятга ва ўзига тегадиган маънавий ва моддий нафни тўла тушуниб етмас экан, ишлаб чиқариш муносабатлари ишлаб чиқариш кучларига мос келмай, тараққиётга тўсқинлик қилади. Аксинча, одам ана шу нафни тўла тасаввур этиб, қониқиш ҳосил қилса, меҳнаткашлар ўртасидаги ўзаро муносабатлар бир-бирига ҳурмат ва ўзаро ёрдам кўрсатиш принципи асосида содир бўлиб, ишлаб чиқаришнинг кескин ўсишига олиб келади. Бундай муносабатлар ишлаб чиқарувчиларнинг ҳуқуқ ва вазифалари тўла рўёбга чиққан тақдирдагина амалга ошади.

Энди деҳқончиликни янги шароитда ривожлантириш вазифалари ҳусусида тўхталамиз.

БИРИНЧИДАН. Жумҳуриятимиз қишлоқ хўжалиги ва қайта ишлаш корхоналарида бозор иқтисодиётининг тадбиқ этилишини назорат қилувчи ҳамда жойларда иқтисодий, юридик ва молиявий ёрдам кўрсатувчи қишлоқ хўжалик хом ашёларини қайта ишлаш корхоналари мутахассис олимлари, иқтисодчилари ва ҳуқуқшуносларидан иборат давлат тассарруфидаги доимий ишловчи идорани ташкил этиш зарурдир.

ИККИНЧИДАН. Қишлоқ хўжалигида банд бўлган вилоят, туман ҳокимларининг; айтайлик, ҳар 3 йилдаги фаолиятлари натижалари, бозор иқтисодиёти ҳақидаги тушунчалари ва дунёқарашларини имтиҳондан ўтказиб бориш, зарурат сезилса, айримларини илмий-тадқиқот институтларидан, жамоат ташкилотларидан истеъдодли мутахассис олимлар билан алмаштириш мақсадга мувофиқ кўринади.

УЧИНЧИДАН. Жумҳурият қишлоқ хўжалик ва қайта ишлаш корхоналарининг бозор иқтисодиётига ўтишини назорат қилиш ва зарур бўлганда амалий ёрдам берувчи идора тавсиясига асосан лозим топилган вилоятларда унумдорлиги ва географик жойлашиши, қайта ишлаш корхоналарининг техник қуролланиш даражаси ва иқтисодий аҳволини назарга олиб, ерларни кимошди савдоси орқали сотиш фойдадан холи бўлмас, деб ўйлаймиз. Ер сотиб олувчи шахс республиканинг туб аҳолиси вакили бўлмоғи шарт. Бошқа вилоятларда эса, тавсияга кўра ерни ишлашда ва эгалик қилишда ижара, ҳиссадорлик, фермер ва бошқа иқтисодий усуллардан фойдаланиш лозим.

Ер эгалари ва қайта ишлаш корхоналарига, у қандай мулк шаклида бўлишидан қатъий назар, давлат томонидан шундай шарт қўйилмоғи лозим: давлат шартномаси билан экилган майдонда уч йил давомида ҳосилдорлик ва маҳсулот сифати тумандаги ўртача даражадан кам бўлмаслиги керак. Қайта ишлаш корхоналарининг эса кейинги уч йилдаги асосий техник-иқтисодий кўрсаткичлари таҳлил қилинади. Тумандаги ўртача ҳосилдорликка ва сифат кўрсаткичига эришолмаган ва ундан оширолмаган ер эгасидан (унинг қандай мулк шаклига эгалигидан қатъий назар) ер тортиб олинмоғи ва бошқа талабгорга берилмоғи лозим. Бу корхонага ҳам таалluқли. Агар корхона давлат тасарруфида бўлса, раҳбарни алмаштирмоқ лозим бўлади.

ТЎРТИНЧИДАН. Ҳар бир вилоят ва туманда деҳқонларга, қайта ишлаш корхоналарига, ишлаб чиқаришдаги мулкчилик шаклидан қатъий назар, техника, уруғ, маданий ва минерал ўғитлар, ишлаб чиқариш воситалари ва қуроллари, эҳтиёт қисмлар, сувдан ва керакли хом ашёлардан амалий ёрдам берадиган хўжалик ҳисобидаги «Техника ва таъминот» давлат ташкилотларини тузиш, уларнинг жойлардаги бўлинмаларини деҳқонларга бирмунча яқин жойлаштириш лозим. Бу ташкилот деҳқонларни уруғ ва бошқа керакли ашёлар билан таъминлашдан ташқари шартнома асосида экинларга ишлов бериш, йиғиб-териб топширишда уларга амалий ёрдамчи бўлмоғи шарт.

Бу ташкилотнинг яна бир муҳим вазифаси экиладиган экинларнинг 60 фоизи юзасидан йил бошида шартнома тузиш, етилаётган ҳосилга қараб йил давомида аванс бериб бориш ва ҳосилни келишилган жаҳон нархидан кам бўлмаган нархда сотиб олишдир. Агар деҳқонга боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра ҳосил нобуд бўлса, ташкилот деҳқонга шартнома асосида келишилган нархда ва миқдорда пул тўламоғи лозим, бу деҳқонларни ноўрин инқирозга учрашдан сақлаб қолади. Бу ташкилот эса тайёрланган хом ашёсини ўз корхоналарида қайта ишлаш ёки хом ашё холида сотиш фойдалироқ бўлса, шартномалар асосида эркин ҳолда савдога чиқариши мумкин.

Бу ташкилот (мулк шаклидан қатъий назар) хўжаликлар сони, экилаётган экинлар тури, шартномадаги ҳосилдорлик бўйича юқори органларга маълумот бериши, уларнинг географик жойлашиши ва ривожланишини компьютер орқали назорат қилмоғи лозим. Бозор муносабатлари шароитида энг зарур иқтисодий мурувватлардан бири ҳар соҳа учун керакли ахборотни тез етказиш ҳамда етиштирилган хом ашё ва маҳсулотларни реклама қилишдир. Шунинг учун бу ташкилотларда ахборот бўлимини ташкил этиб, унинг зиммасига агросаноат ходимларига бу соҳада дунёда эришилаётган ютуқ ва янгиликларни, нархларни, табиатни муҳофаза қилиш, ердан унумли фойдаланиш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга оид агросаноат янгиликларини етказиб туриш, ҳосилдорликни оширишга, сифатни яхшилашга, бирон янги экин нави яратишга ёки техникани такомиллаштиришга қаратилган тадбирларни оммалаштириш ва тақдирлаш ишлари юклатилмоғи лозим.

БЕШИНЧИДАН. Қишлоқда ишлаб чиқаришни ташкил этаётган ишбилармонларга, хизмат кўрсатиш уюшмаларига ҳар томонлама иқтисодий ва техникавий, юридик ёрдам кўрсатиш, уларнинг ишлаб чиқаришдан олаётган фойдаларидан камида уч йил солиқ олмаслик лозим. Қишлоқ ишбилармонлари ва барча қизиқувчилар орасида бозор иқтисодиёти ва мулкчилик формалари, ишбилармонлик сирлари ҳақидаги кинофильмлар намойиш этиладиган лекция ва суҳбатлар уюштириш керак.

Деҳқонларни ортиқча ташвишлардан қутқариш учун давлат маҳаллалардаги ишбилармонларга ортиқча мева ва сабзавотларни, чорва маҳсулотларини сотиб олиш, сақлаш, қайта ишлаш, агар фойдали бўлса, хом ашё сифатида сотишга кўмаклашиб, қўллаб-қувватламоғи, иқтисодий ёрдам кўрсатмоғи ва юридик жиҳатдан ҳимояламоғи керак. Чунки, қишлоқ меҳнаткашлари орасидан чиққан бундай ишбилармонлар давлат тайёрловчиларига рақобатчи бўлиб, деҳқонлар улардан қайси бири тез ва кўп пул тўласа, маҳсулотини ўшанга сотиш имкониятига эга бўладилар, демак уларнинг моддий манфаатдорлиги ошиши билан бирга қимматли вақтлари ҳам тежалади.

ОЛТИНЧИДАН. Ҳар бир соҳанинг келажаги шу соҳа олимларига, мутахассисларга ва маориф ходимларига бериладиган эътибор билан ўлчанади. Республикамиз иқтисодиёти асосида агросаноат ётар экан, демак бу соҳада ишлаётган ҳар бир мутахассис ва ўқитувчи (бюджет ҳисобидан) бир қанча енгилликларга эга бўлмоғи лозим. Қишлоқларни газлаштириш, ичимлик сув билан таъминлаш, алоқа тармоғи ва шахсий уй-жой қурилишига кўрсатиладиган барча енгилликлар давлат мулкини хусусийлаштириш ҳисобига бажарилиши керак. Деҳқонларга, қишлоқ зиёлиларига керакли шароитни яратиш агросаноат иқтисодиётининг келажакдаги равнақи, пойдеворидир.

Мактабларда 1-синфдан бошлаб дин тарихи ва одобномага оид дарсликлар ўқув дастурларида етарли бўлмоғи лозом. 4-синфдан бошлаб, ўқувчиларнинг ўзлаштириш қобилиятига қараб, табақалаштирган ҳолда ўқитиш, 10-синфни аъло ва яхши баҳоларга битирган болаларда деҳқончилик, чорвачилик ва қишлоқларда жойлашган қайта ишлаш корхоналари ҳақида муайян тушунча ҳосил қилиш, ўртача ўзлаштирувчи ўқувчиларнинг қишлоқ шароитида керакли бир ёки икки касбни мукаммал эгаллашига эришмоқ лозим...

ЕТТИНЧИДАН. Чет эл ишбилармонлари билан ҳамкорликдаги қўшма корхоналар маълум муддатга тузилмоғи, шу муддат тугагандан кейин корхона туман ихтиёрида қолиши шартномада белгиланиб қўйилиш шарт. Чунки, бу борада асосан, халқимизнинг ватанпарварлик ва ижодий бунёдкорлик салоҳиятига таяниб иш тутган маъқул. Ишлаб чиқариш манбаларидан тўлароқ фойдаланишга, бошқаришда ижтимоий ва психологик усулни қўллашимизга тўғри келади. Табиий бойликлари, ишлаб чиқариш кучлари етарли ва барча иқтисодий қулайликларга эга бўлган бу заминда ишонч ва ҳалолликка асосланган бошқариш усулигина жумҳуриятни тез орада буюк давлатга айлантиради.

САККИЗИНЧИДАН. Қишлоқларда ижтимоий фойдали меҳнатга яроқли ишсизлар (айниқса ёшлар) ни қисқа муддатли тайёргарликдан ўтказиб, тараққий этган мамлакатларга ишга юбориш лозим. Улар 2-3 йил ичида рўзғорларини анча тиклаб олиш билан бирга, мамлакатимиз учун ғоят зарур бўлган касблар эгаси бўлиб, онгларида янгича ишлаб чиқариш муносабатлари шаклланиб қайтадилар. Иш вақтидан самарали фойдаланиш, меҳнат унумдорлигини ошириш, маҳсулот сифатини яхшилаш борасида орттирган малакалари билан мамлакат халқ хўжалигида бозор муносабатларининг тезроқ қарор топишига хизмат қиладилар.

Юқорида баён этилган мулоҳаза ва таклифлар республикамиз раҳбарларининг шу соҳага оид нутқларига таянган ҳолда мутахассис олимлар, кекса деҳқонлар, қишлоқ ишбилармонлари билан суҳбатлашиш, уларнинг фикр-мулоҳазаларини ўрганиш жараёнида юзага келди. Уларни ҳар бир хўжалик, туман ва вилоят раҳбарлари ўз шароитидан келиб чиқиб, ишлаб чиқаришга зиён етказилмайдиган тарзда қўлламоғи мумкин. Чунки, янги иқтисодий сиёсатга ўтиш шарт деб, яхши ишлаётган, иқтисодий мустаҳкам хўжаликларни тарқатиб юбориш коллективлаштириш даврига хос мажбурий нарса эди. Умуман, халқ хўжалигидаги ҳар бир иқтисодий ўзгариш давр эҳтиёжидан келиб чиқмоғи лозим. Эҳтиёж пойдеворига қурилган усулнинггина келажаги бор. Зеро, бозор иқтисодиёти жамият аъзоларининг ўз эҳтиёжларини қондиришга қаратилган саъй-ҳаракатлари орқали юзага келадиган ишлаб чиқариш тизимидир.

Жамият аъзолари эҳтиёжларини давлат томонидан таъминлашга қаратилган социалистик тизим инсонлар тафаккурининг бир хил эмаслиги ва ниҳоят, ишлаб чиқарувчи асосий кучлар тасарруфида боқимандалик кайфиятининг ўсиб бориши бу тизимнинг етарли ишланмаганлигини кўрсатди.

Абдусалом ТУРСУНОВ,
«Сардоба» ассоциацияси раиси.

ОЛАМДА НИМА ГАП

БАЛИҚ ОВЛАШ МАВСУМИ

Охота денгизида балиқ овлаш мавсуми бошланди. Мавсумда Россия Федерацияси, ХХР, Польша ва Корея Республикаси денгиз флотларига қарашли 300 дан ортиқ кема қатнашмоқда.

Россия балиқчилари кунига 15 тонна балиқ тутаётирлар. Хитой ва Польша балиқчилари бетараф ҳудудларда, кореяликлар эса рухсатнома билан Россия ҳудудида ов қилмоқда.

ХАЗИНАГА ВАЛЮТА ОҚИБ ТУШАРКАН

Тожикистон Республикаси шаҳарларида 17 февраль кунидан бошлаб валюта алмашув бўлимлари иш бошлади.

Ушбу тадбир ҳукуматнинг мамлакат пул-кредит тизимида ислоҳот ўтказиш дастурига кўра амалга оширилди. Мутахассисларнинг таъкидлашича, алмашув бўлимлари давлат хазинасига валюта оқиб келиши учун хизмат қилади.

АШАДДИЙСИ — ҚИРҚ ЕТТИ МИНГ

Украина Ички ишлар вазирлигининг баёнот беришича, мамлакатда наркотик моддалар истеъмол қилиш учун рухсат олган ва махсус рўйхатда турадиган 47 минг ашаддий гиёҳванд бор экан.

Шу соҳа мутахассислари журналистлар билан бўлган учрашувда гиёҳвандларнинг умумий сони 400 мингдан ортиқлигини маълум қилдилар.

МАБЛАҒ КАМЛИГИ САБАБ...

Россия Федерацияси таркибидаги Коми Республикасининг Усинк шаҳри яқинидаги нефть қувурларини созлаш ишлари маблағ камлиги туфайли тўхтаб қолиш арафасида.

Ўтган йилнинг кузида қувурларнинг ёрилиб кетиши натижасида 14 тонна нефть оқиб кетди ва 60 гектар ерни қорамойга булғади. 20 йилдан буён ишлатиб келинаётган эски қувурларни алмаштириш ишлари эса суст кетмоқда.

ЭСТАФЕТА ТОЖИКИСТОНДАН БОШЛАНАДИ

Шу йилнинг 23 февраль куни Тожикистон Республикасида фашизм устидан қозонилган ғалабанинг 50 йиллиги муносабати билан ҳамдўстлик мамлакатлари ташқи чегаралари бўйлаб эстафета бошланади.

У МДҲ чегара қўшинлари фахрийлар кенгаши ва Россия Федерацияси «Маданият» ассоциацияси ташаббуси билан ўтказилмоқда. Эстафета Шаҳритуз ва Саратош йўналишларида бошланиб, 26 февраль куни Ўзбекистон ва Қирғизистон ҳудудининг ташқи чегаралари бўйлаб давом этади. Эстафета қатнашчилари таркибида фахрий чегарачилар, оддий жангчилар, зобитлар, жамоатчилик вакиллари, маданият ва санъат ходимлари бор.

ИМЗО ТЎПЛАШАЯПТИ

Узоқ Шарқда Чеченистондаги урушни давом эттиришга қарши имзо тўплаш бошланди.

Тадбир Приморье ўлкасидаги аскар оналари қўмитаси ташаббуси билан бошланди.

Қўмита раиси Елена Федосееванинг маълум қилишича, ҳукумат ҳарбий ҳаракатларни тўхтатишга чақирувчи ҳужжатга жуда кўплаб кишилар имзо чекмоқда.

АҲОЛИ СОНИ ЎСМОҚДА

Хитой аҳолиси 1 миллиард 200 миллион нафарга етди.

ХХРнинг Куньмин шаҳрида демография статистикаси ва таҳлили муаммоларига бағишланган симпозиум иштирокчилари РАТА-ТАСС мухбирига шу ҳақда хабар берди.

РИНГГА ЧИҚИШ ИШТИЁҚИДА

Профессионал бокс бўйича собиқ чемпион Майк Тайсон 25 март куни Индианаполис турмасидан озодликка чиқарилади.

Тайсоннинг ҳомийси Донг Кингнинг айтишича, машҳур боксчи иложи борича тезроқ рингга чиқиш иштиёқида. Япония матбуоти Тайсон озодликка чиқгач, оғир вазнлилар ўртасида жаҳон чемпиони Жорж Форменни курашга чақирмоқчи, деб хабар берди.

МЎЛЖАЛ ТЎСИН ЭМАСДИ-ЁВ...

Италиянинг «Милан» футбол жамоаси ўйинчиси Марко Симеони тепган тўплар дарвозага эмас, балки дарвоза тўсинига тегиши бўйича рекорд кўрсаткичга етибди.

Мамлакат олий лигасида ана шундай ҳодисалар ҳам ҳисоблаб борилмоқда. Ҳозирги ўтказилаётган футбол мавсумида у тепган тўп 15 марта дарвоза тўсинига бориб теккан. Умуман, жамоалар бўйича бундай ҳодисалар 124 марта қайд этилган.

МУРУВВАТЛИ... ТИЖЖОР

Сурхондарёнинг Қумқўрғон туманида 2,5 минг нафар ногирон бор. Уларнинг 9 нафари Чернобиль ҳалокатини бартараф этишда, 3 нафари афғон урушида иштирок этишган.

Уларнинг нафақаси қанчалик... кўп бўлмасин, барибир мададга, мурувватга муҳтож. Тумандаги «Нурмуҳаммад» деган савдо фирмаси ҳар ойда 50-60 нафар ногиронга бепул совға беради. У ёғ, ун, гуруч, шакардан иборат. Эшдавлат Сафаров бошлиқ бўлган мазкур фирма совғаларни соф фойда ҳисобидан тайёрлашар экан.

Ахборот учун айтайин: Қумқўрғонда зиён кўраётган тижжорлар йўқ. Аммо улар Эшдавлатга ўхшаб соф фойдани «шамолга» совурмайди, балки, майда чайнаб...

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ШИФОХОНА ЯНГИ БИНОГА КЎЧДИ

Касби тумани марказидаги болалар шифохонаси пахса деворлардан тикланган, мослаштирилган эски бинода жойлашганди.

Туман ҳокимлиги иқтисодий қийинчиликлар, қурилиш ашёларига бўлган танқисликка қарамай, янги болалар шифохонаси барпо этиш имконияти ярата олди.

Янги шифохона биноси ва ёрдамчи қурилишларни 19-қишлоқ қурилиши трестининг қатор қурилиш-тиклаш, пардозлаш ташкилотлари амалга оширди. Бу ерда бир йўла 80 нафар сиҳатталаб болаларни даволаш имкониятлари яратилди.

— Шифохонани қуриш ва ишга тушириш ниҳоятда мураккаб кечди, дейди туман ҳокими муовини Болта Каримов — Тиббиёт жиҳозлари шифохонанинг иссиқлик берадиган қозонхонасини барпо этиш, қувурлар топиб, ўрнатишнинг ўзи бўлгани йўқ. Бунинг учун талай саъй-ҳаракат, маблағ сарфлашга тўғри келди. Болалар учун ҳеч нарса аялмади.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ТАРМОҚЛАР ФАОЛИЯТИ КЕНГАЙМОҚДА

Қорақалпоғистоннинг «Жоргиликли саноат» савдо-сотиқ ишлаб чиқариш концерни қошида ташкил этилган «Наурыз» фирмасининг иш бошлаганига унчалик кўп вақт бўлмаган бўлсада, у қисқа вақт ичида иш фаолиятини кенгайтириб бормоқда. Айни пайтда мазкур фирманинг тикувчилик цехлари Япониядан келтирилган асбоб-ускуналар билан жиҳозланиб, унда одеял, кўрпа ва унинг жилдлари, аёллар халати ҳамда болалар буюмлари, юмшоқ нусхадаги ўйинчоқлар тайёрланмоқда.

Шунингдек, мазкур фирмада жемфер, бош кийимлар ва гиламлар тайёрлаш режалаштириляпти.

СУРАТДА: фирманинг бичув-тикув цехи.

А. МУРОДОВ олган сурат.

• *Қилмиш-қидирмиш*

ЖИНОЯТЧИЛАР ҚОРА КУРСИДА

Учқудуқлик Владимир Белозеров ва Денис Кручинин суднинг қора курсисига ўтирди.

Улар муқаддам бир неча бор судланган В. Маруженков бошчилигида кейинги икки йил мобайнида автомашиналар олиб қочиш ва одамларнинг мулкини ўғирлаш каби 12 та жиноят содир этган.

Уларнинг ҳар бири суд ҳукмига кўра 10 йилдан қамоқ жазосини ўтайдиган бўлди. В. Маруженков эса 15 йилга озодликдан маҳрум этилди.

ДОИМО ҲУШЁР

Самарқанднинг Панжикент кўчасида навбатчилик қилаётган милиционер оғир юк кўтариб кетаётган кишига эътиборини қаратди. Чунки, у ўзини бироз ғалати тутар, атрофга аланг-жаланг қараб қўяр эди.

Сержант унинг ҳужжатини текшириб кўрмоқчи бўлди. Бироқ, милиционер билан «учрашув»ни режалаштирмаган йўловчи юкини ташлаб қочиб қолди, аммо узоққа кетолмади: шошилинч хабарга кўра қидирувга чиққан долзарб гуруҳ уни қўлга олди. У ўша, яқин орадаги магазинга тушган ўғри экан. Жиноятчидан 25 минг сўм пул ҳамда ўғирланган буюмлар тортиб олинди.

Ички ишлар вазирлиги ҳузуридаги «Қўриқлаш» республика бирлашмаси ходимлари ўтган йили 535 ўғрини жиноят устида қўлга туширди, 450 дан ортиқ қўриқланаётган объект ва фуқароларнинг хонадонини талон-тарождан сақлаб қолди. Бугунги кунда республикада 22 минг хонадон, минглаб ишлаб чиқариш объектлари, савдо ва хизмат соҳаси корхоналари марказлашган тартибда қўриқланмоқда.

(ЎзА).

• Юртдошларимизга — француз ордени

ТЎРТ НАФАР ҚАЛДИРҒОЧ

Истиқлолнинг илк ва ширин мевалари

Шу кунларда республикамиз бўйлаб ажиб бир хушхабар кезиб юрибди. У тиллардан-тилларга, диллардан-дилларга кўчиб, неча-неча йиллардан бери юракларимизнинг хилватларида қўл-оёғи бойланиб ётган фахр туйғусини уйғотиб юборди. Академик Галина Пугаченкова, филология фанлари доктори Фозила Сулаймонова, Аҳмадали Мамадалиев ва Эвеляна Семёнова Франциядаги Пальма академиясининг ордени билан тақдирландилар.

Мазкур орден 1808 йилда Наполеон — 1 томонидан таъсис этилган бўлиб, ўз даврида алоҳида хизмат кўрсатган биринчи вазирларга бериларди. Кейинчалик, замонлар ўтиши билан, орденнинг вазифаси ўзгача маъно касб этиб, фан ва маданият намояндаларига ҳам бериладиган бўлди. Бахтни қарангки, у бизнинг юртдошларимизга ҳам насиб этибди. Ўзининг бутун умрини маданий меросимиз билан боғлаган, яқинда Президентимиз фармонига кўра «Дўстлик» орденига сазовор бўлган заҳматкаш олима-Галина Пугаченкова, турмуш ўртоғи тириклигида у билан ҳаётнинг оғиренгилига биргалашиб елка тутган, аччиқ-чучукларини бирга ютган, ўзбек халқининг буюк маданияти ва тарихини юзага чиқаришда нене тўсиқларга урилиб-сурилиб омон чиққан, Ҳамид Сулаймон вафотидан сўнг ҳам унинг ишларини давом эттириб, чироғини ёқиб келаётган фидойи аёл ва олима Фозила Сулаймоновалар академиянинг зобитлик нишони билан мукофотландилар. Оддийгина ўзбек аёлининг Шарқ ва Ғарб, хусусан, француз маданияти ва адабиёти ривожига қўшган улкан хизматларини орденни топшириш чоғида Франция элчиси Жан Поль Везиан жаноблари мамнунлик билан қайд этиб ўтди. Аҳмадали Мамадалиев билан Эвеляна Семёновалар эса кавалерлик нишонига муносиб деб топилдилар. Бу улкан қувонч ҳаммамизнинг, бутун Ўзбекистонимизнинг қувончидир, истиқлол ва ҳурликнинг, эркинликнинг илк мевасидир. Истиқлол бўлмаганда, республикани жаҳон танирмиди-ю, бундай бахтли кунлар қаёқдайди, дейсиз.

— Дунёга машҳур ва нуфузли Пальма академиясининг мукофотини олиш осон иш эмас ва айни пайтда катта бахтдир,-дейди биз билан суҳбатда, Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги Аҳмадали Асқаров. — Чунки мукофот асарлари жаҳон илмий маркази томонидан тан олинган шахсларгагина берилади. Қолаверса, ушбу мукофот соҳиблари, биринчидан, француз тилини мукаммал билишлари, иккинчидан ижодий фаолиятлари билан француз илмий жамоатчилигига манзур, учинчидан жаҳон фанида таниқли бўлишлари керак. Шу асосда мукофотни кимга беришни академия жамоатчилигининг ўзи ҳал қилади. Бу ҳақда мукофотга лойиқ кўринган шахслар яшаб турган давлатдан ҳеч қандай ҳужжат талаб қилинмайди, ҳеч нарса сўралмайди.

Ўйлаймизки, бутун дунёга танилган тўрт нафар қалдирғочимиз сафи бундан буён яна ҳам кенгаяверади. Мукофот муборак бўлсин, азиз юртдошлар!

Гулчеҳра ЙЎЛДОШЕВА,
Файзулло БОБО ДЎСТ,
«Халқ сўзи» мухбирлари.

• Дастуриламал

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академиясининг яқинда қабул қилинган янги Низоми билан танишиб чиқар эканмиз, унинг элимиз илму-урфонининг замон талабларига пайваста бўлиб ривожланишига асос соладиган ҳужжат эканлигига амин бўламиз.

ФАН — МАЪРИФАТ МЕҲВАРИ

Мамлакатнинг илмий-техникавий, маданий ва маърифий тараққиёти бўйича фундаментал ва амалий тадқиқотлар олиб борувчи, юртимиз аҳли фозиллари, илмий ходимларининг ақлу заковати, саъйи-ҳаракатларини йўлга солиб, уйғунлаштирувчи Фанлар академияси ўзининг аввалги Низомини қайта кўриб чиқиб, эскириб қолган кўпгина қоидаларни ўзгартирди ва ўз фаолиятини мамлакатда олиб борилаётган чуқур ижтимоий-иқтисодий ва демократик ислоҳотларга мослаб олиб боришга ўтди. Қабул қилинган Низомнинг Фанлар академиси билан Фан ва техника бўйича давлат комитети, Олий аттестация комиссиясининг ўзаро муносабатларини акс эттирувчи, Академия фаолиятининг иқтисодий асосларини, ходимларнинг шартнома асосида ишлаш тартибларини, илмий ва маъмурий фаолиятининг муҳим тамойилларини амалга ошириш йўлларини белгилаб берувчи бандлари айниқса диққатга сазовордир.

Янги низомда академия фаолиятини демократия асосида такомиллаштириш кўзда тутилиб, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ҳақиқий ва мухбир аъзоларини сайлаш тизимига ўзгартиришлар киритилган, айни вақтда академиянинг умумий мажлиси тўғрисидаги маълумотлар ҳам янгиланган.

Янги Низомнинг «Академиянинг фан бўлимлари» қисмига ҳам талайгина ўзгартиришлар киритилган. Маълумки, ўтган йили Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси таркибида янги бўлим-тиббиёт фанлари бўлими ташкил этилди. Бу бўлим илми-табобатнинг назарий асосларини ишлаб чиқариш билан бирга халқ саломатлигини сақлаш соҳасидаги амалий вазифаларни ҳам бажаришга даъват этган. Унинг дастлабки вазифаларидан бири республикамизда маъмурий жиҳатдан турли вазирлик ва идораларга қарашли бўлган илмий-текшириш институтлари, лабораториялар, олий ўқув юртларининг кафедра ва илмий лабораторияларида олиб борилаётган илмий-тадқиқот ишларини уйғунлаштириш, замонавий асбоб-ускунлар билан жиҳозланган тиббий муассасаларда хизмат қилаётган олимларни бирлаштириш, уюштиришдан иборат. Шу билан бирга бўлим, бошқа бўлимлар қатори табобатнинг назарий ва амалий муаммоларини ишлаб чиқишга алоқадор фирмалар, қўшма ва кичик корхоналар, масъулияти чекланган ширкатларни бирлаштирувчи уюшмалар тузиши ва уларнинг ишига илмий-амалий жиҳатдан ёрдам бериши мумкин.

Ҳозирги кунда республикамизда, бир томондан, ўзининг мукаммал, асос солувчи ишлари билан ҳорижий мамлакатларда ҳам танилган олимлар, иккинчи томондан, чуқур ўйланган илмий ғояни жаҳон андозаларидан қолишмайдиган даражада юзага чиқаришга имкон бера оладиган илмий-техникавий базаси мавжудлиги ҳисобга олинадиган бўлса, бўлим салоҳияти доирасида кўпгина имкониятлар очилади. Чунончи, тиббиёт соҳасидаги олимлар республика Фанлар академиясига қарашли техник ва физик илмий муассасалар билан маҳкам ҳамкорликда янги табобат техникасини яратиш ва амалиётга тадбиқ этиш, аҳоли саломатлигини ҳар томонлама ва муттасил равишда кузатиб боришга имкон берадиган электрон асбобларни ясаш, касалликлар диагностикасини яхшилаш учун ахборот олишнинг янги усулларини қидириб топиш устидаги ишларни муштарак режалар асосида бажариб, такомилига етказиши мумкин. Хусусан, шифокорлар учун жуда қулай, беморлар учун эса мутлақо зарарсиз, шу билан бирга ғоятда аниқ ахборот берадиган, замонавий компьютерлар системаси билан таъминланган ультратовуш, лазер, инфрақизил нурлар асбоб-ускуналарини жадаллик билан яратиш ва даво ишларининг нафи бўйича жаҳон андозаларидан қолишмайдиган натижаларга эришиш имкони очилади. Бу — «Соғлом авлод учун» дастурини изчиллик билан амалга оширишга ҳам жуда катта ёрдам беради.

Тиббиёт олимлари Фанлар академиясининг «Қуёш физикаси», «Кибернетика» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмалари, Электроника институти, Иссиқлик физикаси бўлими ва бир қанча қўшма корхоналар билан ҳозирнинг ўзида иш олиб ҭормоқдалар. Айни вақтда шундай холатлар юзага келадики, ўз соҳаларида фундаментал ва амалий тадқиқотлар олиб бораётган физиклар ёки электроника олимлари табобатга оид нозик масалаларнинг моҳиятини пайқай олмасликлари, тиббиёт соҳасидаги олимларнинг эса техника ёки физика соҳасида «ожизлик» қилаётгани сезилиб қолади. Ана шундай кезларда академиянинг тиббиёт бўлими турли соҳа олимларининг ғоялари ва фаолиятини пайваста қилиб уйғунлаштирувчи, таклиф этилаётган кашфиёт ва ихтироларнинг тиббиёт амалиётига қисқа муддатларда жорий этилишига кўмаклашувчи илмий-амалий марказ бўлиши мумкин.

Дарвоқе, янгиликлар яратиб, ихтиролар қилиш бобида шифокор олимлар ҳам ноёб тадқиқотлари билан дунёда ном қозонган физиклар, кимёгарлардан қолишмасалар керак. Ташкил этилганига ҳали кўп бўлмаган республикамиз патентлар идорасига ўз ихтироларининг баёнини тақдим этаётган тиббиёт ходимлари сонининг кўпайиб бораётгани хозир айтилган фикрни тасдиқлайдиган далил бўла олади.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, хусусан унинг тиббиёт бўлими мустақил мамлакатимиз фанини жаҳонда эришилган юксак савиялар даражасига кўтаради ва республика аҳолисининг соғлик-саломатлигини мустаҳкамлашдек олижаноб ишга ўзининг залварли ҳиссасини қўшади, деб умид қиламиз.

А. ФОЗИЛОВ,
профессор.

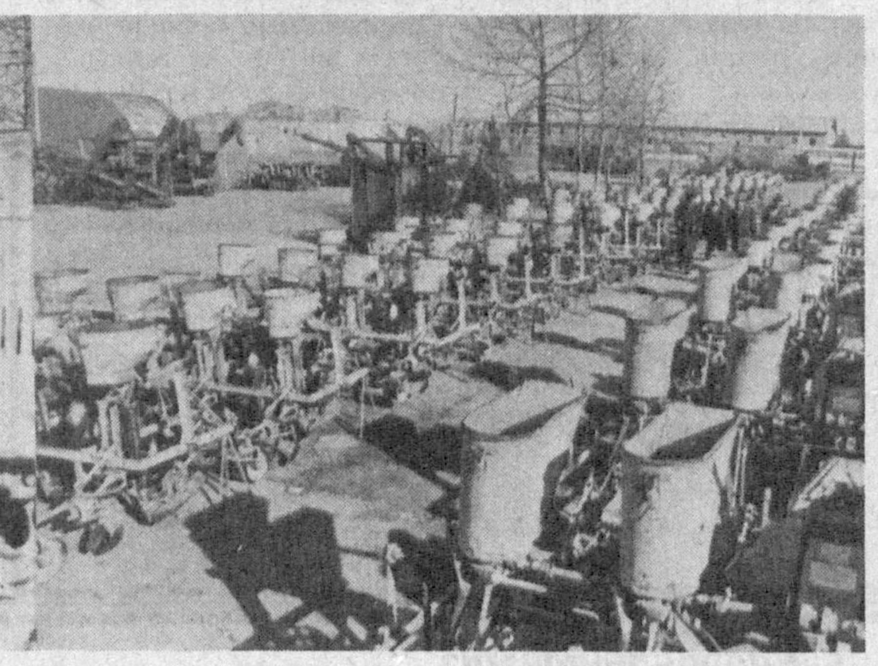

Сурхондарё вилоятининг Қизириқ тумани «Гиламбоп» жамоа хўжалиги аъзолари қиш фасли охирлаётган шу кунларда баҳорги экиш мавсумига барча техникани таъмирлашиб, шай қилиб қўйдилар. Механизаторлар, чилангарлар, мотористлар, барча қишлоқ хўжалик техникасини ўз вақтида таъмирлаб бўлдилар. Хўжаликнинг марказий трактор паркида техникалар охирги бор кўрикдан ўтказилаяпти. Улардан респубикамиздаги бошқа хўжаликлар ўрнак олса арзийди. Жамоа хўжалигининг деҳқонлари пахта тайёрлаш режаларини ҳар йили ошириб бажараяптилар. Улар ўтган йили 13 минг тонна пахта топширдилар. Айни пайтда ғалла экинлари майдонини кенгайтираяптилар. Бу йил хўжалик аъзолари 3 минг тонна ғалла етиштиришни режалаштирганлар.

СУРАТЛАРДА: Малакали мутахассислардан тузилган комиссия таъмирланган техникаларни назоратдан ўтказмоқда.

Таъмирловчилар, Қудрат Останақулов ва Бобоназар Алипоновлар техникаларни кўрикдан сифатли ўтказдилар.

И. ХЎЖАЕВ олган сурат (ЎзА).

ЭЗГУ НИЯТЛАР ЙЎЛИДАГИ АМАЛИЙ ҚАДАМ

Тошкент давлат 2-тиббиёт институтида талабаларнинг ҳар томонлама камол топишини таъминлаш мақсадида ижодий учрашувлар, концерт кечалари, илмий-амалий конференция ва қизиқарли давра суҳбатлари уюштириш анъанага айланган.

Яқинда институтнинг маданият саройида бўлиб ўтган ана шундай илмий-амалий анжуманлардан бири «Шу азиз Ватан — барчамизники» дея номланди. Унда сўзга чиққан олим ва талабалар «Руҳият ва тарбия», «Қишлоқ шароитида соғлом турмуш тарзи кўникмаларини ҳосил қилишни тарбиялаш омиллари», «Ватан муҳаббати ҳақида», «Мустақиллик ва Ватан туйғуси» каби мавзуларда баҳс-мунозаралар юритишди. Яна шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, мазкур анжуман тиббиёт институти илми толиблари қалбида Ватан саодати, юрт улуғлигидан фахрланиш туйғуси ниҳоятда юксаклигидан далолат берди. Бу, айниқса, конференция давомида янграган шоир Нормурод Назруллаев шеърлари ҳамда ёзувчи Хожиакбар Шайховнинг руҳиятдаги Ватан тушунчаси замирида инсон муҳаббати ҳақидаги маърузаси йиғилганларни қаттиқ хис-ҳаяжонга солганида янада яққол сезилди.

Айтиш мумкинки, бундай тадбирлар фақат ўзбек талабалари учунгина эмас, балки республикамизда таълим олаётган барча миллат вакилларига ҳам ҳар жиҳатдан қадрлидир. Хусусан, хорижлик илми толиблар учун мамлакатимиздаги тарихий музейлар ва архитектур ёдгорликларига сайру саёҳатлар ташкил қилишнинг йўлга қўйилаётганлиги эзгу ниятлар йўлидаги амалий қадам бўлаяпти.

Ў. ҲАЙДАВОЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Банк тизими: муаммо ва ечим

КРЕДИТЛАР ИШЛАГАН ТАҚДИРДА...

МДҲ республикалари тикланиш ва тараққиёт йўлидан бораётган ҳозирги пайтда иқтисодиётда тизилмавий янгиланишларнинг қийин даврини бошидан кечирмоқда. Улардан ҳар бирининг иқтисодий ислоҳотлар стратегияси ўз кўлами ва миқёси жиҳатидан катта ўзгартиришлар қилиш зарурлигини тақозо этмоқда. Бундай шароитда, албатта, давлатнинг бошқа тартибга солувчи институтлари қаторида Марказий банк ҳам мамлакат ишлаб чиқариш-иқтисодий қудратининг сақланиши, унинг мустаҳкамланиши ва ривожланиши учун ҳар қачонгидан кўра кўпроқ масъулдир. Макроиқтисодий барқарорлаштиришнинг фақат анъанавий омилларигагина таяниш иқтисодий аҳволни оғирлаштириши мумкин, холос.

Марказий банк бошқаруви раисининг ўринбосари Б. НУРМУРОТОВ билан қуйидаги суҳбатимиз ана шу муаммолар хусусида.

— Мамаризо Бердимуротович, ўтган йили ишлаб чиқариш ва молия-кредит соҳасида қандай ютуқларга эришилди? Ва буни бугунги кундаги вазифалар нуқтаи назаридан қандай баҳолайсиз?

— Бултур миллий иқтисодиётни яратиш, бозор муносабатларининг институционал асосларини шакллантириш, унинг ҳам ишлаб чиқариш, ҳам молия соҳаларини ислоҳ қилишда жиддий қадамлар қўйилди. Аниқроқ қилиб айтганда, иқтисодий ислоҳотларнинг биринчи босқичи асосан якунланди.

Банк ходими сифатида мени, аввало, сўмнинг барқарор ҳаракати ва соғлом молия-банк тизимининг шаклланиши қизиқтиради. Чунки бу ҳар қандай иқтисодиётнинг қон томирларидир. Биринчи галдаги вазифамиз пул қадрсизланишини тўхтатиш ва макроиқтисодий барқарорликка эришиш экан, бунда биз асосан ёнилғи-энергетика мажмуининг базавий ва устивор тармоқларини ривожлантиришдаги ички захираларимизга ҳам таянамиз.

Ўтган йилнинг бошида Газли-Нукус газ тармоғи биринчи навбатининг ишга туширилиши республикамизнинг иш минтақасини қимматбаҳо энергетик хом ашё билан таъминлаш имконини берди. Оқибатда ҳудуднинг иқтисодиёти Туркманистондан олиб келинадиган табиий газга тобе бўлмай қолди. Масалан, 1993 йилда республикамиз Туркманистондан 77 миллион АҚШ долларига табиий газ сотиб олган бўлса, эндиликда Хоразм вилояти ва Қорақалпоғистон Республикаси аҳолисига ҳамда саноат иншоотларига Бухоро вилоятидаги кондан газ етказиб берилмоқда.

Яна бир муҳим жиҳатга тўхталиб ўтиш жоиз. 1990 йилда Ўзбекистон МДҲ мамлакатларидан 4,5 миллион тонна нефть сотиб олганди. Ҳозир унинг ҳажми 750 минг тоннагача қисқарди. Бу нефть-газ тармоғи технологик имкониятларининг кенгайиши, янги нефтни қайта ишлаш корхоналарининг бунёд этилиши билан боғлиқ. 1996 йилнинг иккинчи ярмидан бошлаб республика тўла энергетик мустақилликка эришиши, 1997 йилдан эса экспортга маҳсулот чиқариши кўзда тутилмоқда. Шундай қилиб, бир қатор тузилмавий мослашишлар натижасида бўшаётган молиявий маблағлар бошқа базавий ва устивор тармоқларнинг тузилмаларига мадад бериш ва уларни қайта қуришга сарфланади, шунингдек, миллий валютанинг бардошлигини таъминловчи барқарорлик фондига йўналтирилади.

Бу далилларга алоҳида эътибор беришимнинг боиси нимада? Европа ва Жанубий-Шарқий Осиёнинг бир қатор мамлакатлари тажрибаси шуни кўрсатадики, миллий иқтисодиётлар шаклланишининг биринчи босқичида ҳукуматлар ва уларнинг банк тизимлари ёқилғи-энергетика мажмуининг базавий тармоқларини тиклашга энг кўп маблағ ажратмоқда. Чунки газ, нефть, электр қуввати саноатнинг энг муҳим тармоқларини ривожлантиришда пойдевор яратади. Иқтисодий ривожланишнинг илк босқичларида бу масалаларга алоҳида эътибор берган бизнинг давлатимиз ҳам бундан мустасно эмас.

Шу билан бирга, давлат иқтисодий ислоҳотлар жараёнини мақсадга мувофиқ равишда тартибга солган тақдирдагина биз жаҳон амалиётида тўплаган барча фойдали тажрибалардан янада унумли фойдаланишимиз мумкин. Бошқача айтганда, республикамиз Президенти И. А. Каримов таъкидлаганидек, янги жамият қурилаётганда, давлат ўз қўлидан ҳокимият жиловларини чиқариб юбормаслиги керак, яъни у бош ислоҳотчи бўлиши лозим. Бозор муносабатларига аста-секин ўтишнинг бешта асосий тамойилидан бирининг моҳияти шундай.

Энди бевосита пул-кредит соҳасига тўхталадиган бўлсак, аввало, оралиқ, кейинроқ эса тўлақонли миллий валютамизнинг муомалага киритилиши бу борада мустақил сиёсат олиб бориш имконини берди. Пул қадрсизланишига қарши механизмнинг изчил шакллантира борилиши туфайли эса 1994 йилнинг иккинчи ярмидан бошлаб унинг қадрсизланиш суръати сезиларли даражада пасайди.

Ушбу далиллар шундан далолат берадики, ҳукумат ва Марказий банк иқтисодиётни барқарорлантиришда пулнинг бутун аҳамиятини тушунган ҳолда, пул муомаласини тартибга солиш омилларини босқичма-босқич ривожлантиришни давом эттирмоқда.

Бу йил Марказий банк фоиз сиёсатининг бозор воситаларини қўллаш ва пул ҳажмини тартибга солиш сиёсатида янада фаол қатнашишни ўз олдига мақсад қилиб қўйган.

Бозор воситаларини қўллаш кредит тизимини жадаллаштириш ва ривожлантиришга, депозит-ссуда оқимларини мувофиқлаштиришга, молия ва тўлов интизомини, пулнинг қадрсизланишига қарши сиёсатнинг самарадорлиги ва пишиқ-пухталигини оширишни таъминлайди.

Бюджет тақчиллигини камайтириш, тушаётган даромадлар ҳисобига бюджет ҳаражатларини чеклаш ҳам сўмнинг барқарорлигини таъминловчи омил бўлиб қолмоқда. 1995 йилда бюджет тақчиллигини ички ялпи маҳсулотга нисбатан 3,5 фоизга етказиш ва уни пулнинг қадрсизланишига даҳлдор бўлмаган манбалар билан қоплаш кўзда тутилмоқда.

—Шунга қарамай, нега Марказий банкни кўп ҳолларда марказлаштирилган кредитларни ажратиш, пулнинг қадрсизланиши жараёнига эрк бериш ва иқтисодиётни сунъий равишда қўллаб туришда айблашади?

— Чиндан ҳам Марказий банк тижорат банкларига халқ хўжалигининг зарур тармоқлари учун мақсадли кредитларни берган. Бу пулнинг қадрсизланишига қарши кураш бизнинг диққат-эътиборимиздан четда қолди, дегани эмас. Кредитлар жами пул массаси ўсишининг белгиланган мўлжаллари доирасида берилганини унутмаслик лозим. Уни ишлаб чиқишда Халқаро валюта фонди ҳамда Жаҳон банкининг қатор таклиф ва тавсиялари инобатга олинган эди. Масаланинг моҳияти шундаки ижтимоий-иқтисодий шарт-шароитлар ва ўзига хос институционал хусусиятлар юзага келиши натижасида рисоладагидек қатъий пул-кредит сиёсатини олиб бориш ишлари муайян чекланишларга дуч келмоқда. Қаттиқ монетар сиёсати эса жиддий салбий оқибатларга олиб келади. Бундай вазиятда Марказий банкнинг мослашиш сиёсатини тўғри тушуниш ва баҳолаш лозим. Инвестицияларнинг тузулмавий тақчиллиги бугунги кунда давлат институтларининг аралашувини талаб этмоқда.

Ўзингиз ўйлаб кўринг, базавий тармоқлар корхоналари капитал инвестицияларнинг улкан ҳажмларини қандай ички имкониятлар ва қайси нодавлат кредит институтлари ҳисобига молиялаш мумкин?

Биз банк кредитларини бозор иқтисодиётига ўтишнинг қийин шароитларида ишлаб чиқаришни ривожлантиришнинг асосий манбаи, деб биламиз. Ишга шундай ёндашишимиз туфайли нефть ва газ қазиб олишда, дон, пахта, бензин ва бошқа маҳсулотларни ишлаб чиқаришда ялпи пасайишга эмас, барқарор ўсишга эришдик. Шунинг учун ҳам «Ўзбекнефтьгаз», Нефть маҳсулотлари давлат қўмитаси, Энергетика вазирлиги, олтин қазиш тармоқлари ва тўқимачилик саноати корхоналари республика тижорат банкларининг асосий қарз олувчилари ҳисобланади. Шу билан бирга, Марказий банк тижорат банкларининг инвестиция фаолиятларини ҳар томонлама рағбатлантирмоқда. Хусусан, 1991-1994 йилларга мўлжалланган ички ялпи маҳсулотдан фойдаланиш тузилмасида инвестицияларга йўналтирилган маблағлар қисми 12 фоиздан 25,6 фоизгача ошди.

— Валютанинг эркин айирбошланишини жорий этиш муаммоларига Ҳамдўстликнинг барча республикаларида қизиқиш кучаймоқда. Ички эркин айирбошлашга эришиш учун Ўзбекистонда қандай ишлар амалга оширилмоқда? Иқтисодиётни кредит билан таъминлаш ва миллий валютанинг ички айирбошланишига эришишнинг бирга олиб борилиши сабаби нимада?

— Мазкур масалани ҳал этишда Марказий банкнинг тутган сиёсати сўмнинг эркин айирбошланишини босқичма-босқич жорий этиш концепциясига асосланади. Тўла ички айирбошлашга эришиш бозор ўзгартиришларининг учинчи босқичи вазифаси ҳисобланади.

Ҳозирги вақтда валюта маблағларининг етишмаслигини ҳисобга олиб, Марказий банк сўмни эркин айирбошланувчи валютага айирбошлаш ҳуқуқини асосан устивор тармоқлар корхоналарига ва республикага энг зарур эҳтиёждаги молларни олиб келаётганларга бермоқда. Республикага кириб келаётган хорижий соф валюта ҳажмларининг ошишига мос равишда валютани чеклаш тартиби юмшаб, валюта операцияларида қатнашувчиларнинг доираси кенгайиб боради. Масалан, ўтган йили Ўзбекистон Республикаси валюта биржасида чет эл валютаси савдосининг ҳажми ортиб борди. Савдо ҳажми 15 апрелда 1-2 миллион АҚШ долларини ташкил этган бўлса, йил охирида бу кўрсаткич 10 миллион доллардан ошди. Шу давр мобайнида эса валюта биржасининг аъзолари бўлган ваколатли банклар сони 2,5 марта кўпайди.

Яқинда давлат экспорти ва марказлаштирилган ресурслар ҳисобидан тушган эркин айирбошланган валюта тушумининг ҳаммасини 1995 йил 1 январдан бошлаб Марказий банкка мажбурий сотиш ва валюта тушумининг 30 фоизини мажбурий сотишга доир амалдаги имтиёзларнинг бекор қилинишини кўзда тутувчи ҳукумат қарори қабул қилинди. Бу бизнинг хомчўтларимизга кўра, ички валюта бозоридаги операциялар ҳажмини кенгайтириш учун зарур бўлган махсус ресурслар базасини яратишга имкон беради.

Иқтисодиётни ривожлантиришнинг ўтиш босқичида бундай чора-тадбирларнинг қўлланиши миллий валютанинг ички эркин айирбошланишини таъминлаш учун валюта ресурсларини кўпайтириш учун зарур шарт-шароитларни яратади. Шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, Марказий банк валюта биржасининг ишини дастлабки қадамларданоқ эътиборда тутмоқда.

Кредитни қувватлаш масаласига келганда эса, мен бизнинг сиёсатимизни сўм муомалага киритилгунга қадар ва муомалага киритилганидан кейинги даврга бўлиб, алоҳида-алоҳида кўриб чиқишни таклиф қилган бўлур эдим. Биринчи босқичда биз иқтисодиётни бевосита қўллаб-қувватладик, яъни республика банкларига молиявий жиҳатдан мустаҳкамланиш имкониятини бердик. Бизнинг текширувларимиз шуни кўрсатадики, фақат мавжуд олтин-валюта резервлари ҳамда халқаро ташкилотларнинг кредитлари ҳисобигагина сўмнинг ички эркин айирбошланишига ва иқтисодий ўсишга эришиш амримаҳолдир. Бу ерда биз импорт ўрнини олувчи тармоқларни қўлладик, шу тариқа эркин айирбошланадиган валютага бўлган катта талабни камайтирдик. Акс ҳолда Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг хорижий захиралари нефть, газ ва доннинг зарур миқдорда импорт қилинишини кўтариши қийин эди. Ҳолбуки, Ўзбекистон дунёда олтин ва пахтанинг йирик ишлаб чиқарувчиларидан биридир. Энергия, донни марказлаштирилган ҳолда импорт қилишни камайтириш ва экспортни кўпайтириш ҳисобига валюта биржасида операциялар ҳажмини 1 млрд. долларга етказиш хомчўт қилинмоқда. Бу сўмнинг ички эркин айирбошланишининг шарт-шароитларидан биридир.

— Ўзбекистон ўз имкониятларига таяниб иш юритмоқда. Шу билан бир қаторда Сиз чет эл инвесторлари ҳақида эслатиб ўтдингиз. Сизнингча, чет эл бизнеси республика иқтисодиётида қандай ўрин тутади?

— Ўзбекистон, аввало, ўз кучларига таянади. Унинг асосини бизнинг меҳнатсевар халқимиз ва ресурсларимиз ташкил қилади. Шу билан бирга, бизнинг мақсадимиз — жаҳон хўжалигида ўз ўрнимизни топиш, ихтисосимизни аниқлаб олишдан иборат. Биз сўмнинг ички эркин айирбошланишига эришишни жаҳон иқтисодиёти ва савдосига қўшилиш йўлидаги муҳим восита деб ҳисоблаймиз.

Ҳозирги пайтда мамлакатимизда 1500 га яқин қўшма корхона рўйхатга олинган. Бизнинг ҳамкорларимиз орасида «Мерседес-Бенц», «ДЭУ корпорейшн», «Ньюмонт» ва бошқа кўплаб дунёга танилган компаниялар, экспорт-импорт агентликлари ва банклари бор.

Бизнинг нефть-газ комплексини қўллаб-қувватлашимиз ва унинг барқарор ривожланиши чет эл компанияларининг эътиборини жалб этди. Бу соҳадаги биринчи қалдирғоч «ЭЛФ —Актиен» Француз нефть компанияси бўлди. Масалан, Бухорода қурилаётган нефтни қайта ишлаш заводининг бош шартномачиси «Текнип» (Франция) фирмасидир. Йирик нефть кони — Кўкдумалоқда АҚШ, Германия ва Япония банклари маблағ билан таъминланаётган Америка — Япония консорциуми ишламоқда.

Шуни алоҳида такидлаш лозимки, банкларимиз ва хорижий сармоядорларнинг машинасозлик соҳасига ҳамда деҳқончилик-саноат мажмуига қизиқиши тобора ортиб бормоқда. Масалан, Андижон вилоятида қурилаётган, йилига 200 минг дона енгил автомобиль ишлаб чиқаришга ва 1996 йилда ишга туширишга мўлжалланган автомобиль заводи қурилишида 250 млн. сўмлик кредит ўзлаштирилди. Амалда банкларнинг кредитлари ҳисобига қурилган Хоразмдаги заводда эса 300 дан ортиқ «Мерседес-Бенц» автопоездлари йиғиб бўлинди.

Республикамизнинг барча минтақаларида хорижий мутахассислар ва инвестициялар иштирокида картошка етиштиришнинг «Голланд технологияси» ўзлаштирилаётир. Мева,сабзавот ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш бўйича қўшма корхоналар ташкил этилаяпти. Натижада республика ташқи савдо обороти 1994 йилда 3 млярд. 600 млн. АҚШ долларини ташкил этди.

Яна бир гап. Ўтган йили импорт таркибида технологик дастгоҳлар ва транспорт воситаларини сотиб олишнинг ҳиссаси деярли 10 фоизга ортди ва умумий ҳажмда 26 фоизга етди.

— Ўзбекистонда банк тизимини ривожлантириш истиқболлари ҳақидаги фикрингизни билмоқчийдик.

— Банк иши бозор иқтисодиёти шароитларига мослаштирилмоқда. Фаолият кўрсатаётган давлат ихтисослаштирилган тармоқ банкларини тижоратлаштириш республика миқёсида амалга оширилди. Тижоратлаштиришнинг бундай усули иқтисодиётнинг ўша пайтдаги аҳволига ва Ўзбекистон Республикаси иқтисодиётининг бозор шароитида хўжалик юритишга босқичма-босқич ўтиш дастурига тўла мос келди.

Бироқ иқтисодиётимизда бозор муносабатлари ривожланиб борган сари, республиканинг асосий тижорат банклари («Ўздеҳқон-саноатбанк»), «Ўзсаноатқурилишбанк» ва («Ўзтадбиркорбанк»)да вужудга келган ташкилий-функционал таркиб ва уларнинг фаолияти иқтисодиётнинг ҳозирги замон талабларига жавоб бера олмай қолди. У бозор иқтисодиёти талабларига мос тарзда жиддий ўзгаришларга муҳтождир. Шу муносабат билан банк тизимини ривожлантириш жараёнида. Марказий банк кўраётган чора-тадбирлар (устав фонди ҳажмининг энг кам миқдорини ошириш, унинг ҳажмини энг кам миқдорга етказишнинг аниқ муддатларини белгилаш ва ҳоказолар) тижорат банкларини функционал мақсади ҳамда устав фонди ҳажмлари бўйича табақалаштиришга йўналтирилгандир.

Бунда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки, мулк шакли ва фаолият доирасидан қатъий назар, айрим тижорат банкларининг мавқеини уларга бир хил талаб қўйиб, қайта кўриб чиқади. Натижада бозор талабларига жавоб берадиган банк инфраструктураси шаклланади.

Шу ерда масаланинг яна бир жиҳатига тўхталмоқ жоиз. Маълумки, бутун дунёда банк иши тадбиркорликнинг энг қаттиқ назорат этиладиган соҳасига киради. Чунки тижорат банкларининг иқтисодий манфаатлари давлат, унинг фуқаролари ва хўжалик юритувчи субъектлари манфаатлари билан туташиб кетади. Шу муносабат билан тижорат банкларининг фаолияти иқтисодиётнинг давлат томонидан тартибга солинадиган ва Марказий банк назорат қиладиган энг муҳим соҳасидир.

Ҳозирги пайтда республика ҳудудида 520 дан зиёд филиал ва бўлимлари бўлган 28 та акциядорлик-тижорат, кооператив ҳамда хусусий банк рўйхатга олинган бўлиб, улар ишлаб турибди. Тижорат банклари орасида энг йириклари «Ўздеҳқонсаноатбанк», «Ўзсаноатқурилишбанк», Ташқи иқтисодий фаолият миллий банки ва бошқалардир.

Ўзбекистонда ҳамкорликдаги банклар ҳам пайдо бўлмоқда. Устав фонди 2 млн. АҚШ долларидан иборат бўлган «ЎТбанк», «Ўзбек-турк» банки ўз фаолиятини бошлади. Ҳиндистон давлат банки, «Дойчебанк», «Берхад» (Малайзия) банки, «Креди Комерсиаль де Франц» банки, «Берлинербанк» ва бошқа банкларнинг ваколатхоналари очилди. Бошқа ҳамкорликдаги банкларни ташкил этиш ва хорижий банкларнинг филиалларини очиш масалалари кўриб чиқилмоқда.

Пировардида шуни таъкидламоқчиманки, мамлакатимизда тинч бунёдкорлик жараёни бормоқда; миллий иқтисодиётнинг энергетика базаси яратилди, бозор инфраструктурасининг асослари шаклланди ва фуқаролар тотувлигига эришилди. Республикамизда олиб борилаётган иқтисодий ислоҳотлар йўли жаҳоннинг кўпгина давлатларида тобора тўғри тушунилиб, қўллаб-қувватланмоқда. Бу ажабланарли ҳол эмас. Зеро, ўтиш даври иқтисодиётининг кенг миқёсли вазифаларини ҳал этишда изчиллик ва босқичма-босқич боришни тақоза этади.

Й. ТОЖИБОЕВ
суҳбатлашди.

Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитаси жамоаси қўмитанинг масъул ходими Ҳ. С. Соибовга волидаи муҳтарамаси
Мушарраф СОИБОВАнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон Республикаси ИИВ наклиёт ички ишлар бошқармасининг раҳбарияти ва шахсий таркиби Андижон шоҳбекати тармоқ ИИБ бошлиғи З. В. Худойбергановга акаси
Тоиржон Воҳиджонович ХУДОЙБЕРГАНОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Улгуржибиржасавдо» уюшмаси жамоаси уюшма бош мутахассиси К. Н. Аброровага отаси
Носир ЭШМУҲАММАДОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

• *Ғалабанинг 50 йиллиги олдидан*

«ХОТИРА» КИТОБИНИНГ 26 ЖИЛДИ БОСМАДАН ЧИҚДИ

Шу йил 9 майда фашизм устидан қозонилган буюк Ғалабага 50 йил тўлади. Бу воқеа ўзбек халқи учун ҳам бебаҳо аҳамиятга эга. Қутлуғ сана арафасида Ўзбекистонда Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳрининг «Хотира» китоблари нашр этилмоқда. Шу муносабат билан жамоатчи мухбиримиз Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасининг нашриётлар ва оммавий ахборот воситалари бошқармаси бошлиғи Бахтиёр ОМОНОВ билан суҳбатлашди.

— «Хотира» китобларини нашрга тайёрлашга қачон киришилди?

— «Хотира» китоблари урушдан кейинги ўтган 50 йил мобайнида биринчи марта чиқарилмоқда. Бу иккинчи жаҳон урушида қатнашган ва ҳалок бўлган жангчилар оилаларининг азалий нияти эди. Мана шу ният ниҳоят амалга ошадиган бўлди. Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг 1994 йил 16 мартдаги «1941—1945 йиллардаги урушда фашизм устидан қозонилган ғалабанинг 50 йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни нишонлаш тўғрисида»ги фармони чиққандан кейин мазкур китобларни нашрга тайёрлашга киришилди.

— «Хотира» китобига кимлар киритилган?

— Ўзбекистон Республикаси «Хотира» китобида 1941 йил 22 июндан то 1943 йил 3 сентябргача бўлган даврда ҳарбий госпиталлар ва фашистлар концентрацион лагерларида вафот этган ҳамда бедарак йўқолган ўзбекистонлик жангчилар ҳақида маълумот берилган. Россия Мудофаа вазирлигининг Подольскдаги марказий архивидан юборилган материаллар, вилоят ва туман мудофаа бўлимларидан олинган рўйхатлар китобни тайёрлашда асосий манбаа бўлди.

— Улар қайси тартибда жойлаштирилди? Умуман, китоб мундарижаси ҳақида сўзлаб берсангиз?

— Китоб қайси вилоятга тегишли бўлса, олдин сўзбоши, сўнг ўша вилоят қатнашчиларининг 1941—1945 йиллардаги уруш даври фаолияти акс этган тарихий очерк билан бошланади. Китобнинг асосий қисмида урушда ҳалок бўлган ва бедарак йўқолган кишиларнинг фамилиялари, исми ва отасининг исми, вилоят туманларининг ҳозирги аталиши бўйича алифбо тартибида берилган. Бундан ташқари ҳалок бўлган ёки йўқолган жангчиларнинг туғилган йили, ойи ва жойи, қайси қисмда хизмат қилгани, ҳарбий унвони, қачон ва қаерда ҳалок бўлгани ёки бедарак йўқолган жойи аниқ бўлса, ҳатто қаерда дафн этилгани ҳам кўрсатилган.

Бу ишларни бажаришда Ўздавматбуотқўм қисқа вақт мобайнида жуда хайрли, шарафли тадбирни амалга оширди. Ўз олдига қўйилган давлат буюртмаларини бажаришдан ташқари 33 китобни (ҳар бири 25-30 босма тобоқдан) таҳрир қилиш, нашрга тайёрлаш, чоп этишнинг ўзи бўлмайди. Бунинг устига материаллар вилоятлардан шошилинч топширилганлиги сабабли пала-партиш, чалкаш, алифбога солинмаган эди.Ноширларимиз ишни тезлаштириш мақсадида бир неча маротаба вилоятларга бориб келишди. Ўзим ҳам Сурхондарё вилоятида бўлдим. Шунга қарамасдан Ўздавматбуотқўм раҳбарияти, унинг раиси Р. Шоғуломов, қўмита бошқармалари, Қомуслар бош таҳририяти ҳузуридаги илмий-методик марказ «Хотира китоби» нашрини ўз вақтида чиқариш устида мунтазам иш олиб бордилар. Бу масала қўмита ҳайъати мажлисларида кўп маротаба кўриб чиқилди.

— Бугунги кунга қадар нечта китоб босмадан чиқди?

— Республика «Хотира» китоби 33 китобдан иборат бўлиб, ҳозиргача унинг 26 китоби босмадан чиқди. Қолган китобларни (умумлашма жилддан ташқари) ҳам босишга рухсат этилган. Сўнгги китоб умумлашма жилди ўзбек ва рус тилларида март ойининг охиригача чиқади. Хулласкалом, ноширларимиз ва матбаа корхоналаримиз ходимлари 1941—1945 йиллардаги урушда ҳалок бўлган ва бедарак йўқолган жангчилар хотирасини абадийлаштириш ишига ўзларининг муносиб улушларини қўшдилар. Айни пайтда «Хотира» китобини чоп этишни тугатиш ва уларни жойларга етказиб бериш чоралари кун тартибида турибди.

Г. САОДАТОВА
суҳбатлашди.

Сўзана тикса қизлар... Фотолавҳа.

30 КИЛОМЕТРЛИ КАНАЛ

Поп тумани ер майдони жиҳатидан вилоятнинг учдан бир қисмини ташкил этади. Лекин унинг жуда катта қисми фойдаланилмай ётган қирадирлардан иборат.

Вилоят ҳокимлигининг ташаббуси билан ана шу фойдаланилмаётган ерларни ўзлаштириш мақсадида Поп канали қурилиши бошлаб юборилди. Умумий узунлиги 30 километрга яқин бўлган бу канал фойдаланишга топширилгач, 24 минг гектар қўшимча ер ўзлаштирилади. Бундан ташқари қир-адирликларга ҳозирги кунда сув чиқараётган 41 та электр насосларига эҳтиёж қолмайди. Муҳими — янги пахтазорлар ва боғ-роғлар вужудга келади.

А. МАДАТОВ.

НОЁБ ЖОНИВОРЛАР КЎПАЙМОҚДА

Когон шаҳридан чиқиб Бухоро — Қарши йўналиши бўйича салгина юришингиз билан йўл ёқасидаги адирларда тўда-тўда бўлиб юрган жайронларга кўзингиз тушади.

Худди шу ерда мамлакатимизда ягона бўлган «Жайрон» экологик маркази жойлашган. Бу жайронхонанинг ташкил этилганига роппа-роса ўн тўққиз йил бўлди. Дастлаб бу ерга 42 бош ноёб жайрон келтирилган эди. Эндиликда уларнинг сони 700 дан ошади.

Мазкур экологик марказ қулон, туваloқ ва Прижевальский йўрға отлари сингари камёб жониворларни кўпайтиришга ҳам алоҳида эътибор қаратмоқда.

Яқинда қўриқхона раҳбарияти мутасаддилари Франциянинг Шизе номли миллий биологик тадқиқотлар маркази билан ҳамкорликни йўлга қўйиш мақсадида шартнома тузди. Ушбу ҳужжатга кўра, Ўзбекистон сарҳадларидаги мавжуд ноёб қушлар ва ҳайвонларнинг физиологик, генетик хусусиятлари ўрганилади. Туваloқлар сонини кўпайтириш бўйича эса арабистонлик мутахассислар билан ҳамкорликда иш олиб борилмоқда.

Ўктам ДЎСТЁР,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Нашриёт туҳфаси*

ҚАШҚАДАРЁГА БАҒИШЛОВ

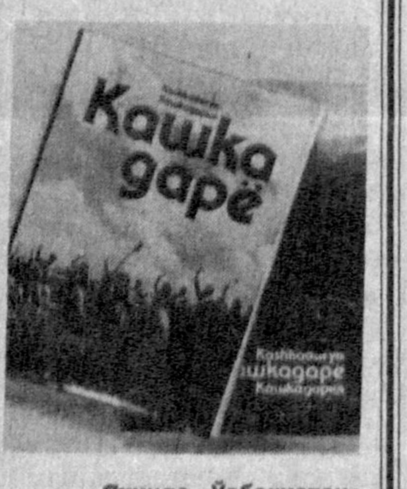

Яқинда «Ўзбекистон» нашриёти «Қашқадарё» китоб-альбомини чоп этиб, кўплаб муштарийларни хушнуд этди. Ранг-баранг суратлар, аъло даражадаги қоғоз ва энг замонавий матбаачилик ижроси асосида нашрдан чиққан бу китоб ҳақиқатан ҳам воҳа аҳлига муносиб совғадир.

Китоб-альбомни варақлар экансиз, яна бир бор унинг тарихи, табиати, замонавий шаҳар-қишлоқлари, кенг кўламли саноати, газ ва нефтга бой конлари, дала ва яйловлари билан ошна бўласиз. Замонавий Қарши шаҳрининг бир-биридан гўзал бинолари, Шаҳрисабздаги Оқсаройдек қатор-қатор кўҳна обидалар қалбингизни ғурурга тўлдиради.

Мустақиллик туфайли Қашқадарё воҳаси янада гуркираб яшнаяпти. Янги-конлар очилмоқда. Чунки бу воҳа замини минерал ресурсларга ниҳоятда бой. Бу ерда газ, олтингугурт ва нефтдан ташқари ош тузи, калий тузи, керамзит, сланец, рух, мармар ва бошқа ўнлаб қурилиш учун ишлатиладиган қазилма бойликлари бор. Ҳозирги кунда Кўкдумалоқ кони маҳсулотига мўлжаллаб қад ростлаётган Қоровулбозор нефтни қайта ишлаш заводи воҳа саноатини ривожлантиришда муҳим аҳамият касб этади...

«Қашқадарё» китоб-альбомини ўқиб, рангли суратларини томоша қилган киши катта маънавий озиқ олиши шубҳасиз. Уни тайёрлашда муаллиф-тузувчи И. Очилов, рангли сурат усталари Р. Сафоев, Ш. Шаропов, А. Зуев, В. Моисеев, Р. Ярулин ва С. Наследовлар маҳорат кўрсатишган.

Китоб-альбомнинг оригинал-макети масъулияти чекланган «Ношир» жамиятининг техникавий ва дастурий воситалар базасида тайёрланиб, Туркиянинг Истамбул шаҳрида босилган. Уни «Ўзбекистон» нашриёти «Ўзбек-Ремакса Ко ЛТД» фирмаси билан ҳамкорликда нашрга тайёрлаган.

Р. ЖАББОРОВ.

• *Қадриятларимиз*

Бугунги космик аср болалари ва ардоқли набираларимиз алпомишларни, гўрўғлиларни, авазхонлару рустамхонларни билишадими?

«АБДУЛЛА ҚОДИРИЙ «АЛПОМИШ»НИ ЎҚИГАНМИ?»

Бу достон руҳлар уйғоқлиги, тириклар — тетиклиги, хотира тиниқлигидир

Ўз ота-боболарининг жаҳон халқларининг манаман деган асарлари билан беллаша оладиган, ҳатто уларни йўлда қолдириб кетадиган достонлари борлигини, улар минг-минг йиллардан бери одоб дарси, тантилик, жангарилик, марду майдонлик, довюраклик, элюртга фидойи бўлиш кабилардан сабоқ бериб келаётганидан хабардорлармми? Улар халқ ҳаёти ва ҳаёлотининг, тили ва тафаккурининг, нафосати ва даврларининг абадиятга муҳрланган қомуслардир.

«Алпомиш» достони халқимизнинг улкан эпосидир. Сюжетнинг ниҳоятда кенг ва эпиклиги, композициянинг занжирсимон кетма-кетлиги, ички иллюзия ва драматизмнинг кучлилиги, тасвирда эпик салмоқнинг етакчилик қилиши, эпик макон ва эпик қаҳрамонларга бойлиги, воқеаларнинг қаҳрамон тақдири билан боғлиқ ҳолда берилиши, юксак даражадаги бадиийлик «Алпомиш» достонига хос фазилатлардир. Достон иймон-эътиқоди бутун, маънавияти устивор, ўз эл-юртининг озодлиги учун курашувчи, бу йўлда ҳатто ҳаётини қурбон қилишга тайёр образларга бой асар. Достоннинг бош қаҳрамони Алпомиш ўзбек йигитларининг, яъни шарқона одоб,-ахлоққа, жангарилик ва қайсарлик (ижобий маънода), тантилик ва зукколик, мардлик ва довюраклик, қўрқмаслик ва ботирлик, мустақиллик ва ҳурфикрлилик, бирсўзлилик ва виждонлилик каби фазилатлар билан бошдан-оёқ йўғрилганлиги билан кишини ҳайратга солса, Барчиной бокира аёлларнинг ёркин тимсолидир, айни чоғда оналик ҳақ-ҳуқуқи-ю, севгига садоқат борасида алп ўзбек қизидир.

«Алпомиш» достони туркий халқларнинг дўстлик, биродарлик асаридир. Мазкур достон бошқа туркий халқлар — қозоқ, қорақалпоқ, озарбайжон ва бошқа халқларда ҳам кенг тарқалган. «Гўрўғли», «Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам», «Дода Қўрқут» каби халқ оғзаки ижодининг гўзал намуналари сингари умумтуркий отамеросдир. Бунинг учун қорақалпоқ ва қозоқларнинг «Алпомис»ини, ўғузларнинг «Бомси байрақ», татар ва бошқирдларнинг «Алпамша», «Алпамша ва Барсин хилуу», уйғурча «Алп-Манаш», тоғли олтойликларнинг шу номдаги достонини эслаш кифоя. Мазкур вариантлар фольклоршуносликда «Алпомиш» достонининг қўнғирот, ўғиз, қипчоқ ва олтой версиялари деб юритилади. Уларнинг яратилиши турли даврлар ҳамда этник группалар тарихи билан боғланади.

Ўзбек достонларининг турлари ва тарихий тараққиётини атрофлича ўрганган профессорлар Т. Мирзаев, Б. Саримсоқовлар достоннинг бизгача етиб келган версия ва вариантларини ўрганиб илк қаҳрамонлик эпосининг қўнғирот версияси «Алп-Манаш» ёки шунга яқин турган қадимий эпик ячейка асосида X —XI асрлар Сирдарёнинг қуйи ва ўрта оқимлари, Орол атрофлари ҳамда Дашти қипчоқда яшовчи туркий қабилалар орасида юзага келганлиги... Достоннинг бундай локализацияси Сирдарё бўйидаги қадимий Сиъмоқ шаҳри яқинида бўлган Барчиннинг кўк кошонаси, Сирнинг қуйи оқимларидаги Барчинкент (Барчанликент, Барчкент, Барчканд, Барчин) шаҳри ва бошқа жой номлари ҳам тасдиқлашини, қадимги Бойсун шаҳри ҳам Сир ёқасида бўлганлигини айтадилар.

«Алпомиш»нинг мазмуни билан чуқурроқ танишиб чиққан киши унинг биринчи қисмида оила учун, ер учун кураш ғояси, иккинчи қисмида эса уруғ бирлиги учун кураш ғояси етакчи ўринда туришини англайди. Профессор М. Саидов марказлашган давлат учун кураш ғояси «Алпомиш» достонининг асосини ташкил этишини айтади. Олимнинг фикрича, достоннинг бош қаҳрамони Алпомиш ана шундай давлатнинг ташкилотчисидир. Биз устознинг бу фикрига қўшилган ҳолда, «Алпомиш»нинг яратилиш даври тарихимизнинг янада узоқроғига бориб тақалишини, мазмунида ўзбек халқининг миллий давлатчилик ғояси кўпроқ бадиий ифодаланганлигини алоҳида уқтиришни истар эдик. Бироқ, бу тўғрида ҳозирча мукаммалроқ, аниқ-тиниқ маълумотга эга эмасмиз. Балки, ўттиздан ортиқ қўлга киритилган вариантларни чуқур қиёсий ўрганиш, ҳозирда ҳаёт бўлган бахшишоирларимиз оғзида айтилиб юрилганларини қаламга олиб, барча нусхаларни чоғиштириш орқалигина бирон-бир мукаммалроқ фикрни баён этиш мумкин бўлар. Бу келажакда амалга оширилиши шарт бўлган вазифалардандир.

«Алпомиш» қадим-қадим даврлардаёқ бахшиларнинг достончилик анъаналарини қанчалик ўзлаштирганликларини, истеъдод ва маҳоратлари қай даражада бўлганлигини ўлчовчи мезон саналган, десак муболаға бўлмайди.

«Алпомиш»нинг минг йиллар давомида бахшилар оғзида айтилиб, жонли анъаналарда яшаб, нозиктаъб халқимизнинг бадиий-эстетик талабларига жавоб бериб келишининг, шу кунларда ҳам, келажакда ҳам энг кўп ўқилиши зарур бўлган халқ оғзаки ижодининг нодир намуналаридан бири бўлишининг боиси нимада? Бунинг сабаби, биринчидан «Алпомиш» ҳам бошқа эпосимиз намуналари каби халқимизнинг қаҳрамонлик идеализацияси кўламидаги жонли ўтмишидир; иккинчидан, унинг ҳаётийлигида; учинчидан, халқ наздида қайта-қайта тажрибалар синовидан ўтганлигидадир; тўртинчидан эса, фақат башариятга хос олийжаноб туйғуларни ўзида мужассам этганлигидадир. Қуйидаги қуйма мисраларга эътибор берингa:

Давлат кўнса бир
чивиннинг бошига,
Семурғ қушлар салом
берар қошиға.
Ушбу дамнинг
дамларини дам дема,
Бошинг эсон,
давлатингни кам дема.
Кўп яшагин, кўп йилгача
ўлмагин,
Лодон кўнглинг ҳар
хаёлга бўлмагин.
Ўзи ўлмай, киши ёрин
берарми...
Бешайин чиқмайди
марднинг довуши.
Бу ўзбакни алп Қоражон
билади,
Чангалласа тоғни талқон
қилади.

«Алпомиш» бундай қайроқи, қаймоқ мисраларга бой.

Қисқаси, «Алпомиш» ўзига бек деган халқнинг ижодий имкониятлари қай даражада эканлигининг исботидир...

«Алпомиш» — халқ куч қудрати, номуси, ори, фахр-ғурури, ва ўзлигидир. Қайта айтамиз, ўзбекнинг кимлигини, қанчалар куч-қудрат, салоҳият, маънавиятга бойлиги, ақл-заковат, марди-майдонликда тенгсизлигини тасдиқловчи бадиий қомусдир. Хайрият, ақли роса кишилар аралашиб «Алпомиш» сақланиб қолинди. Сақланиб қолишга қолинди-ю, аммо унга ўгай кўз билан қараш, замон кўзи билан қараб ўрганиш давом этди. Тўғри, бошқа ўзбек халқ оғзаки ижоди намуналари қатори асримиз боши ва ўрталарида «Алпомиш» достонини версия ва вариантлари билан ёзиб олинди. Энг яхши — мукаммали — Фозил шоир варианти нашрга тайёрланди. Мазкур асар устида илмий тадқиқотлар олиб борилди.

Аммо бу қилинган тўпловчилик, ноширлик ва тадқиқотчилик ишлари хамир учидан патир эди. Халқ «Алпомиш»ини ҳозирги авлодга бўй-басти билан таништириш учун каттадан-катта ишларни амалга оширмоғимиз ҳам қарз, ҳам фарз. Буни мустақиллигимиз ҳақ-ҳуқуқи, истиқлолимиз талаб-эҳтиёжи, қолаверса, халқимиз, юртимиз манфаати тақазо этади. Бу борадаги яқин йиллар ичида амалга оширилиши зарур бўлган режалар нималардан иборат бўлмоғи лозим? Даставвал, ҳозирда ҳаёт бўлган бахши-шоирлар оғзида айтилиб келинаётган ушбу достоннинг вариантларининг барчасини ҳеч кечиктирмасдан тезликда ёзиб олиш лозим. Демоқчимизки, аввалги йиллардаги ҳар санада икки-уч маротаба жойларга ташкил этиладиган илмий сафарлар анъанасини тиклаш керак. Бунинг учун фольклоршунос, элшунос, қадршунос, маданиятшунос олимларимиз вақти-вақти билан иш жойларини кабинетлардан оғзаки ижодимиз чашмалари қайнабтошиб ётган жойларга кўчиришлари шарт. Иккинчидан, қўлга киритилган нусхаларни жиддий кўздан кечириб, достоннинг танқидий матнини юзага келтирмоқ ва чоп этмоқ лозим.

Қани энди, Алпомиш номида хиёбонлар, стадионлар, спорт-физкультура иншоотлари бўлса, яккаю ягона «Алпомиш» спорт мажмуи ёнига ўнлаб, ҳатто юзлаб шунақа жойлар қўшилса... Алпомишнинг, Барчинойнинг ҳайкаллари қад кўтарса... Биргина «Манас» ёки «Йўлбарс терисини ёпинган паҳлавон» каби достонларга аталган йирик-йирик тадқиқотлар, хужжатли, бадиий фильмлар яратилгани ҳолда, улардан қолишмайдиган, ҳатто устунроқ турадиган «Алпомиш» ҳақида ўзбек ва рус тилларидаги беш-ўнта мақола-ю, икки-уч рисоладан бошқа мукаммалроқ тадқиқот ёки бирон-бир фильмнинг яратилмаганини нима билан изоҳлаш мумкин. «Алпомиш» ҳақида кўп серияли фильмлар яратилса, хорижий тилларга, биринчи навбатда Шарқ тилларига ўгирилса, «Алпомиш» луғати тузилса, мактаблар, махсус олий ва ўрта таълим даргоҳларида мукаммал ўргатилса, радио, телевидение, вақтли матбуотларда у мунтазам равишда янада кенгроқ тарғиб-ташвиқ қилиниб, халқимиз, хусусан ёшларимиз онгига сингдирилса, боғча ва яслилардаги тарбиявий дақиқаларда бош китоблар — «Қуръони карим», «Ҳадиси шариф»лар қаторида ўрганилса, хулласи калом, ҳар бир фуқаро қонига, онгига, шуурига алпомишлар, барчинойлар, гўрўғлилар руҳи сингдирилса...

Кунлардан биридаги учрашувда бир талаба «Абдулла Қодирий «Алпомиш»ни ўқиганми, ўз ижодида ижодий фойдаланганми?», — деб савол бериб қолди. Менинг унга жавобим аниқ ва асосли эди: Абдулла бобомиз достонларимизни, шу жумладан «Алпомиш»имизни яхши билганлар. Борди-ю, бу табаррук зот фольклоримизни яхши ўзлаштирмаганларида, билмаганларида кумушбибилар, отабеклар бу қадар тиниқ, равшан, мукаммал бўлиб чиқмасди, — деб жавоб бердим. Ахир танасида ўзбек қони уфуриб турган ҳар қандай кишининг ўз алпларини билмаслиги гуноҳи азимдир. Ҳақиқатан ҳам шундай. Ҳа, алпомишлар, барчинойлар, отабеклар, кумушбибилар ўтда ёнмас, сувда чўкмас, тўфону бўронлар ололмас, бир умрга уйғоқ, мангу қаҳрамонларимиздир.

Малик МУРОДОВ,
профессор.

Ташкилот чанғида учиш ихлосмандлари учун

Чимёндаги Билдирсой

қароргоҳига боришни уюштиради.

Исталган кунга қулайликка эга бўлган яшаш жойи ҳам олиш мумкин.

Дам олиш кунларидан бошқа кунлар учун бориш харажатлари камайтирилади.

Тошкент ва Чимёндан гуруҳ бўлиб чиқувчилар учун автоулов 10 кишидан кам бўлмаган ҳолда ажратилади.

Маълумот учун телефонлар: 78-45-16, 78-21-05.
Чилонзор, Қатортол кўчаси, 38-уй,
ЎзГИИТИ институти биноси, 405-хона.

"Ўзбекмазсервис"

Ўзбек-Белорусь қўшма корхонаси Тошкентдаги омбордан турли моделдаги «МАЗ» русумли автомобиллар, МТЗ-80 тракторларини сотади.

Пул ўтказиш йўли билан сўмда ҳисоб-китоб қилинади. Мавоза усулини қўллаш мумкин.

Бизни қуйидаги маҳсулотлар қизиқтиради (мавоза усулида): пахта, гуруч, томат пастаси.

Манзилимиз:
Тошкент ш., 8 март кўчаси, 57.
Тел.: 91-68-94, 91-64-06.
Факс: (3712) 91-64-06.

mazda

626 Седан
1600сс, 16v
DOHC мотор

- марказий қулфлаш;
- автоматик эшик ойналари;
- гидравлик бошқарув.

Устун технология-куч-қудратингиз тимсоли!

Тел.:
41-40-05,
41-38-14,
33-43-73

Anadolu Ltd.

Тошкент шаҳри,
М.К. Отатурк кўчаси,
23.

"Савдосервис"

жамоа корхонаси ташкилотларга қуйидаги маҳсулотларни пул ўтказиш йўли билан сотади:

- *Европа ассортиментидаги чинни идишлар*
- *Осиё ассортиментидаги чинни идишлар*
- *электр маиший-хўжалик моллари*
- *идора мебеллари*
- *ошхона мебеллари*
- *эмал идишлар*
- *шиша идишлар*
- *гилам маҳсулотлари*
- *юмшоқ инвентарлар*
- *ҳар хил хўжалик моллари*
- *иш кийимлари*

Телефонлар: 90-43-05, 90-43-09, 90-43-07, 90-40-37.
Факс: (3712) 90-43-11.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир:
Анвар ЖЎРАБОЕВ.

• *БЎЛИМЛАР:*
Парламент 33-57-34;
Хатлар 33-07-48;
Қишлоқ хўжалиги 32-07-94;
Иқтисодиёт 32-36-65;
Маънавият 32-35-60;
Ахборот 32-29-89;
Тунги муҳарририят 33-10-28.

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 19-уй.

Навбатчи муҳаррир — Э. Болиев.
Навбатчи — Ў. Ҳайдаволов.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001 Буюртма Г. — 0067 50908 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили «Буюк Турон» кўчаси, 41. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Босишга топшириш вақти—21.00 Босишга топширилди — 20.30. 1 2 3 4 5 6